

Srebrna medalja Apimondia, podeljena reviji Slovenski čebelar Vancouver 1999

KONGRESNO LETO – APIMONDIA 2003

letnik CV - leto 2003

2

SLOVENSKI ČEBELAR

LETO 1873 - ZAČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSKEM

ISSN 0350-4607

ČZS vabi v Celje na XXVI. državni čebelarški seminar in čebelarško prodajno razstavo 33

ČEBELARJEVA MESEČNA OPRAVILA

Franc Grajzar: Čebelarjeva opravila v AŽ panju v februarju 34

Bojan Korbar: Čebelarjeva opravila v nakladnih panjih v februarju 38

Borut Preinfalk: Veterinarski nasveti za februar 40

ČEBELARSKI KONGRES

Franc Šivic: Apimondia 2003 – obveščanje javnosti 42

Marjan Debelak: Kako živimo s čebelami? 43

BOLEZNI ČEBEL

Aleš Gregorc: Čebelarstvo na Veterinarski fakulteti v Ljubljani (*Nadaljevanje*) 44

PRODAJA ČEBELJIH PRIDELKOV

Stane Plut: Naredimo nekaj zase 46

PRILOGA

Dobra čebelarška praksa 47

IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV

Stane Nosan: Večmatično čebelarjenje (*Nadaljevanje*) 51

Janez Mibelič: Tri generacije vzrejevalcev matic na Golem Brdu pri Medvodah 53

DEJAVNOST STROKOVNIH KOMISIJ ZVEZE

Janez Grad: Čmrliji v Sloveniji – sivčki in črnčki 56

V SPOMIN

MALI OGLASI 58

The Beekeepers' Association of Slovenia is inviting you to the XXVIth National Beekeepers' Seminar and Beekeepers Sales Exhibition

THIS MONTH' WORK FOR BEEKEEPERS

Franc Grajzar: Beekeepers Jobs in AŽ Hives in February

Bojan Korbar: Beekeepers Jobs in Multy-Story Hives in February

Borut Preinfalk: Veterinary Advice for February

BEKEEPERS CONGRESS

Franc Šivic: The Apimondia 2003 Congress – Informing the Public

Marjan Debelak: Living with Bees

BEE DISEASES

Aleš Gregorc: Beekeeping at the Ljubljana Faculty of Veterinary Medicine (*Continuation*)

SALES OF HIVE PRODUCTS

Stane Plut: Let's Pamper Ourselves

SUPPLEMENT

Good Beekeeping Practice

OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES

Stane Nosan: The Multy-Queen System of Honey Production (*Continuation*)

Janez Mibelič: Three Generations of Queen Breeders at Golo Brdo pri Medvodah

ACTIVITIES OF THE ASSOCIATION'S PROFESSIONAL COMMISSION

Janez Grad: The Bumblebees in Slovenia – the Grey Bumblebees and the Black Bumblebees

IN MEMORIAM

SMALL ADVERTISEMENTS

NATEČAJ ZA SPOMINKE NA APIMONDII (24.–29. 8. 2003)

NOVA MOŽNOST ZA SLOVENSKE RAZSTAVLJAVCE

Razstava ApiExpo03, ki bo odprta v okviru kongresu Apimondia 2003, bo postavljena tako v predverju Cankarjevega doma kot tudi na ploščadi pred njim. Stojnice so namenjene vsem slovenskim čebelarjem, ki bi želeli predstaviti svoje čebelje pridelke, kot tudi vsem, **ki bi želeli ponuditi čebelarške in druge spominke. Cena najetja stojnice je 150 EUR.**

Organizacijski odbor kongresa Apimondie 2003 razpisuje natečaj za izbor spominkov za kongres. Prijavite se lahko vsi, ki izdelujete spominke. Prednost bodo imele izvirne prijave.

Lokalni organizacijski odbor ne bo odkupil spominkov s čebelarško tematiko. **Tveganje prodaje prevzame proizvajalec.** Ponudbe z vzorci spominkov ali fotografije spominkov pošljite do 1. aprila 2003 na naslov: *Cankarjev dom, Gorazd Čad, Prešernova 10, 1000 Ljubljana, s pripisom »SPOMINKI APIMONDIA 2003«.*

Organizacijski odbor APIMONDIA 2003

ČEBELARSKA ZVEZA SLOVENIJE VABI 1. IN 2. MARCA 2003 V CELJE NA XXVI. DRŽAVNI ČEBELARSKI SEMINAR IN ČEBELARSKO PRODAJNO RAZSTAVO

Čebelarstva zveza Slovenije bo v sodelovanju s Celjskim sejmom v **SOBOTO, 1., in NEDELJO, 2. MARCA 2003, v dvorani CELJSKEGA SEJMA v CELJU, Dečkova 1**, organizirala dvodnevni **XXVI. državni čebelarški seminar in MEDNARODNO čebelarstvo prodajno razstavo**.

SOBOTA, 1. MARCA

Ob 8.00: Odprtje razstave

Ob 9.00: Začetek posvetovanja in pozdravni govori predsednika ČZS g. Lojzeta Peterleta ter ministra za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, g. Franca Buta in drugih gostov.

Ob 9.15: Okrogla miza z naslovom »Slovensko čebelarstvo in njegov obstoj v luči evropskih in slovenskih predpisov o medu«.

1. **inž. Josef Ultz**, uvodno predavanje – Zakonski okvir in praksa pri prodaji medu v Avstriji.
2. **Milan Meglič** – Kontrolirana pridelava medu v Sloveniji: pomen, slabosti, trženje.
3. **mag. Peter Božič**, Veterinarski zakoni o medu v Sloveniji.
4. **mag. Mira Zupanc - Kos iz MKGP** – Slovenska zakonodaja o kakovosti medu. Sledi diskusija.

Ob 12.30: Odmor za kosilo

Ob 13.30–15.00 Okrogla miza z naslovom »Najnovejše informacije o kongresu Apimondie 2003 v Ljubljani«

Sodelovali bodo člani organizacijskega odbora kongresa na čelu s predsednikom g. Francem Šivicem.

NEDELJA, 2. MARCA

Od 9.00–12.00: Okrogla miza z naslovom »Najnovejši uspešni načini zatiranja varoe in drugih čebeljih bolezni v Evropi in Sloveniji«.

1. **dr. Gerhard Liebig**, uvodni referat – Stanje in perspektive zatiranja varoe z mravljinčno in oksalno kislino ter s timolom.
2. **dr. Jože Šnajder, doc. dr. Aleš Gregorc, mag. Mira Jenko - Rogelj** – Predstavitev uvajanja enotnega programa za zatiranje varoe z naravnimi sredstvi.
3. **mag. Mira Jenko - Rogelj** – Rezultati in izkušnje zatiranja varoe z mravljinčno kislino in hlapilnikom, ki ni občutljiv na temperaturo.
4. **doc. dr. Aleš Gregorc, mag. Ivo Planinc** – Večletne izkušnje in nasveti za uporabo oksalne kisline pri zimskem zatiranju varoe.
5. **Milan Meglič** – Izkušnje in rezultati apitehničnih ukrepov pri zatiranju varoe. Sledi diskusija.

Ob 12.30: Odmor za kosilo

Od 13.30–15.00: Najnovejše čebelarstvo inovacije – Večmatično čebelarjenje – S. Nosan, nov plemenilec.

Referati bodo objavljeni v zborniku. **Čebelarjem zelo priporočamo udeležbo tudi v nedeljo, ko bo naš gost eden vodilnih evropskih čebelarstvenih strokovnjakov dr. Gerhard Liebig.**

Cena kosila v restavraciji Celjskega sejma bo **1050 SIT**, bloke za kosila pa bodo udeleženci lahko kupili pri blagajni ob nakupu vstopnice. Čebelarstva društva lahko pošljejo na Celjski sejem naročilnice za kosila najpozneje do 21. februarja 2003, po plačilu predračuna pa bodo prejela bloke za kosila po ceni **850 SIT**.

ČEBELARSKA RAZSTAVA

Prijave razstavljalcev sprejema Celjski sejem (kontaktna oseba je ga. Slavica Kresnik, telefon 03/ 543 32 05) do 15. februarja 2003. Vstopnina za udeležbo na seminarju je 1.400 SIT, za dva dni je 2.400 SIT. Ob nakupu vstopnice boste prejeli tudi zbornik referatov. Razstava bo odprta oba dneva od 8.00 do 18.00 ure. Vljudno vabljeni vsi slovenski čebelarji in ljubitelji čebel!

Čebelarstva zveza Slovenije in Celjski sejem – Celje

čebelarjeva mesečna opravila

FRANC GRAJZAR,
Vir pri Domžalah

ČEBELARJEVA OPRAVILA V AŽ PANJU V FEBRUARJU

Pridobivanje znanja

Februar je še vedno zimski mesec, ko pri čebelah nimamo pravega dela. Zato si še lahko najdemo čas za izpopolnjevanje našega znanja, bodisi o zgodovini čebelarstva, biologiji čebel, čebeljih boleznih in zdravljenju, panjih in opremi, tehnologiji čebelarjenja, čebeljih pašah in vzreji matic bodisi o medu in drugih čebeljih pridelkih ter še o marsičem drugem. V roke vzemimo predvsem sodobno literaturo, čeprav se tudi iz starejše lahko veliko naučimo, celo iz tako stare, kot je že v nasvetih za prejšnji mesec omenjena Janševa knjiga. Predvsem mlajši čebelarji še ne znajo poiskati tovrstne literature in bi želeli o tem vedeti kaj več. V Slovenskem čebelarju še nisem zasledil napotkov čebelarjem, pod katerimi naslovi naj iščejo literaturo, ki je izšla na Slovenskem, zato naj tokrat zapolnim to vrzel.

Najobširnejše je »Sodobno čebelarstvo«, izdano leta 1955 v dveh delih, ki je delo več avtorjev. Več knjig je napisal dr. Jože Rihar, med njimi »Praktično čebelarjenje« (1956), »Vzreajmo boljše čebele« (1972), »Čebelarjenje v nakladnem panju« (1975), »Bolezni, škodljivci in zastrupitve čebel« (1981), »Manj iglavcev – Napovedovanje gozdnega medenja« (1992), »Varoza čebel« (1999). Leta 1984 je izšlo delo več avtorjev z naslovom »Čebelarstvo«. Doslej zadnja izdana knjiga, tudi delo več avtorjev, je zelo ugledna knjiga z naslovom »Od čebele do medu« (1998), ki jo je verjetno še vedno mogoče kupiti. Prav je, da poznamo tudi knjigo »Med in zdravje« Petra Kapša iz leta 1998. Med starejšimi je znano zlasti delo Fr. Lakmayerja »Umni čebelar«, 1. snopič (1907) in 2. snopič (1908). Prav je, da omenim tudi literaturo naših starejših predhodnikov. Poleg že omenjenega Janševga dela »Popolni nauk o čebelarstvu«, ki je v slovenskem jeziku prvič izšel leta 1792, še »Čebelarstvo« Petra Dajnika iz leta 1830, še predvsem zato, ker so za ponatis te knjige predlani, ob 170. obletnici izida izvirnika, poskrbeli prizadepni gornjeradgonski čebelarji. Posebne zasluge pri izobraževanju slovenskih čebelarjev ima Peter Pavel Glavar, katerega ime poznamo vsi čebelarji. Po njem se imenuje tudi ena iz-

med dvoran v novem Čebelarstvu centru Slovenije na Brdu pri Lukovici. Kogar zanima kaj več o tem velikem možu, lahko več o njem zve v knjigi »Ob 200-letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu«, ki jo je uredil Martin Mencej in je izšla leta 1976. Kar nekaj literature je mogoče najti tudi v obliki manjših brošuranih knjižic.

Delo pri čebelah

Februar je za čebelarja mesec pričakovanja. Rado veden je, ali so vse njegove čebele uspešno prezimile. Težko pričakuje prvi izletni dan, ki je najpogostejše prav v tem mesecu, prej morda le v toplejših krajih, pri nas torej na Primorskem. Takrat želi biti pri svojem čebelnjaku. Pred žreli pregleduje panj za panjem in pri tem ugotavlja, kako čebele izletavajo, ali iz kakega panja sploh ne izletavajo, ali so ob žrelu nekega panja čebele nemirne. Po panju, iz katerega čebele ne izletavajo, bo narahlo potrkal, in če bo zaslišal šum, bo družino pustil pri miru. Če iz panja ni glasu, bo takoj pogledal vanj. Če ugotovi, da je družina odmrta, panj pri žrelu zapre in pregleda notranjost, da ugotovi, kaj je vzrok za njen propad. Hitro bo spoznal, ali je družina propadla zaradi pomanjkanja hrane v delu gnezda, kjer je zasedala. Če temu ni tako in sam ne more ugotoviti vzroka, naj pokliče na

Tako so čebele izletavale iz panjev in se treble tretjega januarja letos v večjem delu Slovenije.

Trobentice 1. 1. 2003 oz. na novoletni dan (prezgodaj)

pomoč čebelarja z več izkušnjami, čebelarskega preglednika ali še najbolje območnega veterinarja za čebele. Panje, iz katerih je slišati močno šumenje, bo označil v svojem dnevniku čebelarjenja in ob prvi nekoliko večji otoplitvi pregledal notranjost. Ob morebitni izgubi matice mora čim prej dodati rezervno družino. Teh ima dandanes skoraj vsak čebelar v primerjavi s številom pridobitnih panjev v čebelnjaku kar 50 odstotkov, zato to ne more biti večji problem. Sam v tem mesecu še nikoli nisem pregledoval notranjosti panjev, da bi videl, ali imajo čebele družine dovolj hrane, in v dolgoletni praksi se ne spominim, da bi mi kakšna družina zaradi pomanjkanja hrane odmrla. Če je čebelar jeseni čebelam pravočasno dodal zadostno količino hrane, februarja zaradi tega še ne sme imeti skrbi. Lahko se zgodi, da je hrane zmanjkalo zaradi ropa, vendar je bil vzrok za napad tujih čebel izguba matice.

Ta mesec po navadi zacveti leska. Ob toplejših dnevih jo čebele pridno obletavajo in prinašajo v panje cvetni prah. Poseben užitek jih je opazovati pri žrelih, s kakšnim zagonom, obtežene s cvetnim prahom, pristajajo na bradah panjev. To je zanesljivo znamenje, da je v panjih že zalega. Zdaj najlažje ugotovimo, ali je kakšen panj brez matice, ker čebele ne prinašajo cvetnega prahu. Zdaj je pomembno, da so panji zavarovani pred mrazom. Da bi preprečili nabiranje vlage v panju, na vratih panjev odprimo gornjo odprtino. Če so vratca že vlažna, jih obrišimo in osušimo. Če je vlažna tudi odeja, jo zamenjajmo s suho.

Zgodnje dražilno krmljenje

Marsikdo se sprašuje, ali mora že ta mesec začeti čebele dražilno krmiti. Delamo zelo različno, sčasoma

ma pa tudi marsikaj spremenimo. Ko sem bil mlajši, sem po navadi proti koncu februarja že prepeljal čebele v dolino Idrije na resjevo pašo. Prav idilično je bilo videti, kako so čebele obirale cvetove spomladanskega resja na posameznih zaplatah, okrog katerih je bil še sneg. Tudi drugega pomladanskega cvetja je bilo tam obilo. Tako so se čebele v naravi brez dodatkov odlično pripravile za akacijevu pašo. Seveda je bilo tako le, če je pozimi tam zapadlo dovolj snega, tako da je spomladi cvetoče resje pokukalo izpod bele odeje, čebele pa so ga veselo obirale. Vse drugače je bilo, če ni bilo snega, temveč le hladen veter in dež. V takšnih razmerah seveda spomladansko resje ni medilo, v panje pa je bilo bolj žalostno pogledati. Ugodne zgodnjepomladanske pašne razmere imajo še marsikje v Sloveniji, vendar to ni povsod. Še ne dolgo nazaj je večina čebelarjev ob koncu tega meseca v panje vlagala medeno-sladkorne pogače, tem pa smo obvezno dodali fumagilin, nekateri pa še druge dodatke. To je bil eden izmed razlogov, da smo pogače dodali čim prej ali da smo jih ta mesec vsaj pripravili. Nosema se je pogosto pojavljala predvsem pri tistih čebelarjih, ki so imeli čebele do poznega poletja na hojevi paši. Takšno zdravljenje so nam sicer priporočili veterinarji. Fumagilina pri nas ni več na tržišču, v tujini pa je že nekaj časa prepovedano dodajati čebelam kakršne koli antibiotike. Pri nas uradno predpisa še ni, a npr. Medex zahteva podpis izjave o tem, da čebelar za zdravljenje ni uporabil antibiotikov, šele potem od njega odkupi med. Ali naj krmne pogače, ki so jih toliko časa priporočali vsi strokovnjaki, čeprav brez fu-

Leska pred odprtjem prašnikov, 30. 12. 2002 (prezgodaj)

magilina, še dodajamo? Nekateri vrhunski čebelarški strokovnjaki iz zahodnih držav, po katerih se tako radi zgleujemo, so ugotovili, da dražilno krmljenje ne vpliva na hitrejši razvoj. Koristneje je, če čebele jeseni pravočasno in v zadostni količini nakrmimo, spomladi pa jih prepeljemo na bogato pelodno pašo. Predvsem mora biti zagotovljen stalen donos cvetnega prahu (dodamo lahko tudi shranjene sate s cvetnim prahom iz prejšnjega leta), saj zanj ni nikakršnega nadomestka. Tudi te so nekateri čebelarji v preteklosti dodajali v pogače. Sam sem le enkrat ali dvakrat to preizkusil s sojino moko, a nisem ugotovil nobenega pozitivnega učinka. Narave se ne da nadomestiti. Sam krmilnih pogač ne dodajam več.

Kaj pa nosema?

V prvi fazi bolezen težko odkrijemo, če čebel nismo dali pregledati. Najprej opazimo, da je število čebel manjše, saj se spomladi družine nikakor ne okrepijo. Posamezne čebele imajo odebeltene zadke in ne morejo leteti. Pri huje okuženih družinah se na bradah pojavijo grdi rjavi madeži. Če je spomladi neugodno še vreme, se čebele težko znebijo bolezni, posamezne družine pa celo propadejo. Take je najbolje čim prej zapreti in uničiti, panje pa oprati in razkužiti. Poleg varoze lahko ta bolezen povzroči največ škoda v čebelnjaku, zato se ji v mesečnih navodilih ne morem izogniti, čeprav sem prejšnji mesec zapisal, da se v zdravljenje čebel ne bom spuščal, ker je to področje za veterinarje. Vendar sta za čebelarje varoza in nosema tako veliki nadlogi, da moramo biti pred njima stalno na preži vsi čebelarji. Saj vemo, da moramo bolezen preprečevati s preventivnimi ukrepi, kot so: mlado satje v panjih, dovolj zgodnje jesensko krmljenje čebel, dovolj cvetnega prahu, skrb za mir okoli čebelnjaka pozimi, da se čebele ne bi po nepotrebnem vznemirjale, higienski napajalnik. Na zmanjšano odpornost čebel vplivata tudi vlaga v panjih ter neprimerno stojišče z veliko vetra in megle v zimsko-pomladnem času. Kljub vsej naši skrbi se bolezen spomladi pogosto pojavi v hujši obliki, še posebej če je vreme slabo. Pri pregledu vzorcev na nosemo veterinarski laboratoriji vsako leto ugotovijo veliko primerov okužbe. Čebelarji bi to radi ustavili oz. izbruh preprečili, a ne vedo kako. Prej smo si pomagali s fumagilinom. Kaj pa zdaj? Nekateri strokovnjaki priporočajo jodovo tinkturo. Pri tem pa se pojavi več vprašanj: Ali je to sploh dovoljeno? Kolikšna je učinkovitost? Kolikšni so primerni odmerki? V vsakem primeru pričakujemo, da nam bodo odgovorni veterinarski strokovnjaki posredovali natančna in nedvoumna navodila.

Kaj lahko v tem mesecu še storimo v svojem čebelarstvu?

Čebele so se ob prvih izletnih dneh že znebile bremen v črevesju. Odslej ne pričakujemo več dolgotrajnejših obdobij, med katerimi se čebele ne bi imele priložnosti iztrebiti. Zato se ni treba več toliko bati, da bi se čebele razburjale zaradi ropota okrog čebelnjaka in zato pogosteje segale po hrani ter tako polnile svoje črevesje. Brez možnosti za iztrebljenje bodo le krajši čas. Tako vsaj proti koncu meseca, ko so dnevi že nekoliko toplejši, že lahko začnemo pripravljati procelja panjev za barvanje. Žrela zapremo in odstranimo staro, od sonca načeto barvo, ali staro barvo na panjih vsaj temeljito zbrusimo.

Februarja imamo tudi dovolj časa za pripravo satnikov. Te nekateri izdelajo sami, drugi jih kupijo. Satniki morajo biti iz lipovega lesa. Če jih kupimo pri uveljavljenih izdelovalcih, so že pripravljeni, kot je treba. Skupaj so zbiti z žičniki ali s sponkami, to pa je dovolj. Nekateri letvice lepijo. Po mojih izkušnjah to ni dobro, ker so težave pri vnovični uporabi. Če jih želimo po izrezu starega satja znova uporabiti, jih moramo razkužiti, vendar se ob tem skrivijo. Če so letvice satnika zbite, jih lahko poravnamo, če so zlepljene, pa nikakor. Pri drugačnem lesu so težave še večje, zato jih lahko le zavržemo.

V vsakem primeru moramo satnike zažičiti sami, saj ožičenih ne moremo kupiti. Urednik mi je svetoval, naj za februarско številko napišem, kako to naredimo, ker začetniki postopka ne poznajo dovolj. Po mojem mnenju bi bilo najbolje, če bi jim to praktično pokazal bližnji čebelar, a bom kljub temu poskusil. Pred leti je bilo uveljavljeno žičenje v vodoravni smeri. To se je pozneje pokazalo kot neprimerno, ker se je pri tako zažičenih izdelanih satih, polnih medu, sat med prevozom raztrgal. Potem smo začeli žičiti pokončno pod kotom, tako da se med luknjicami zgoraj in spodaj izmenjujeta ožji in širši del. Tako nekateri delajo še zdaj. Nekateri trgovci oz. izdelovalci prav tako še zdaj prodajajo satnike s tako pripravljenimi luknjicami v letvah. Vendar je najpreprosteje in hkrati dovolj dobro žičenje pokončno, pod pravim kotom, s petimi luknjicami v zgornji in spodnji letvi; na obeh so luknjice enako razporejene in si ležijo nasproti. Take prodaja večina izdelovalcev. Žičenje se začne tako, da najprej zabijemo tanke, 14 mm dolge žebličke nad prvo luknjico ene daljše letve in nad zadnjo luknjico nasproti ležeče letve. Satnik mora biti ležeče postavljen na mizi z ožjo stranico proti čebelarju. Skozi luknjice napelujemo žico tako, da začnemo pri prvi spodnji luknjici na desni strani in končamo pri zadnji luknjici na levi letvi. Okrog žeblič-

ka nad zadnjo luknjico na levi letvi navijemo konec žice in žebliček zabijemo. Žico imamo še vedno navito na kolutu in jo z njim napenjamo. Pri tem si pomagamo z levo roko, in ko je dovolj napeta (poslušamo tudi zvok žice), žebliček zabijemo in žico odrežemo od koluta. Če ugotovimo, da žice nismo dobro napeli, z napenjalcem povlečemo po žicah. Te lahko kupimo v trgovinah s čebelarско opremo in čebelarским materialom. Kot pomoč glej sliko napenjanja žice na satniku brez napenjalca in z napenjalcem!

Kratki nasveti za začetnike:

- Prebirajte kupljeno ali izposojeno literaturo!
- Pobarvajate kupljene in očiščene panje!
- Če že imate čebelje družine, jih opazujte vse dni izletavanja in odstranite mrtvice izpred žrel! Ob morebitnih dvomljivih primerih pokličite prijatelja čebelarja, da vam svetuje, kaj bi bilo treba storiti.
- Odstranite sneg pred čebelnjakom in potrosite drobiri!
- Kupite ali sami izdelajte satnike in jih zažičite! Kupite satnice!
- Pripravite beležko, v katero boste zapisovali vse

podatke o posegih v panje: kdaj ste krmili, kdaj ste zdravili in s čim, kdaj ste točili, posebna skupna opažanja, tudi podatke o posebnih vremenskih razmerah, pašah itd. V ta namen lahko uporabite tudi novi Priročnik ČZS.

Srečanje v Celju

V januarski številki Slovenskega čebelarja smo lahko prebrali obvestilo o programu XXVI. državnega čebelarskega posvetovanja in čebelarsko-prodajni razstavi v Celju 1. in 2. marca. Gotovo bomo na seminarju lahko slišali veliko novega in zanimivega, še posebej v predavanju v Evropi priznanega nemškega čebelarskega strokovnjaka g. Liebiga. Na razstavi si bomo ogledali marsikatero novost in kaj tudi kupili. Udeležbo priporočam predvsem tistim čebelarjem, ki se take prireditve še nikoli niso udeležili, saj ta ni samo izobraževalne narave, ampak je tudi veličasten zbor velikega števila čebelarjev iz vse Slovenije. Vsako leto se na njej zbere več kot 1500 čebelarjev. Ta priložnost je tudi najboljša možnost za srečanja s čebelarskimi znanci in prijatelji iz vseh koncev države. Tudi to nekaj pomeni.

OBVESTILO VSEM ČEBELARJEM, KI SE ŽELIJO REGISTRIRATI KOT VZREJEVALCI MATIC

Vse čebelarje, ki želijo v letu 2003 registrirati vzrejališča matic in tega še niso storili, obveščamo, da lahko vse podrobne informacije o registraciji vzrejališča **dobijo pri g. Marjanu Kokalju (tel. 01/ 280 52 41 ali GSM 041 961 866)**. Pogoji za registracijo so:

- v premeru tri kilometre od čebelnjaka ne sme biti kužnih čebeljih bolezni,
- čebele morajo biti po videzu kranjske čebele,
- načrtovano število vzrejenih matic mora biti več kot 200,
- na razpolago mora biti vzrejni čebelnjak z najmanj 20 panji.

V skladu z dosedanjjo prakso morajo sodelavci Inštituta za veterinarstvo pri Veterinarski fakulteti Univerze v Ljubljani odvzeti vzorce mrtvic (do konca marca) in pregledati čebelje družine, ali niso morda okužene s hudo gnilobo čebelje zalege. Komisija za priznavanje čebeljih plemenišč bo do konca aprila obiskala vse kandidate za vzrejo in ugotovila primernost vzrejališč. V skladu z mnenjem komisije bodo kandidati do sredine maja letos prejeli dovoljenja za vzrejo matic.

dr. Janez Poklukar

PRIJAVITE SE NA TEČAJ ZA ČEBELARJE ZAČETNIKE

Čebelarska zveza Slovenije bo na ČCS na Brdu pri Lukovici marca 2003 organizirala nekajdnevni tečaj za čebelarje začetnike. Tečajnikom bo omogočen tudi praktični prikaz čebelarjevih opravil. Ker želimo ugotoviti, ali je dovolj zanimanja za ta tečaj, prosimo vse, ki bi se ga želeli udeležiti, da nam to sporočijo po telefonu 01/ 729 61 00 najpozneje do 20. februarja 2003. – *Če bo prijav dovolj, vas bomo o vseh podrobnostih obvestili naknadno in vam poslali položnico za plačilo akontacije za tečaj.*

ČZS

BOJAN KORBAR,
Blejska Dobrava

ČEBELARJEVA OPRAVILA V NAKLADNIH PANJIH V FEBRUARJU

Kako so čebele preživele prvi del zime in kakšno je njihovo počutje, bomo opazovali na prvi čistilni dan, to je pri nas na Gorenjskem ob svečnici oz. drugega februarja. Sončen topel dan, sneg se tali, voda v potočkih lije po poteh. Temperatura je 15–20 °C.

Tega dneva skoraj ne smemo zamuditi. Ta praznični dan polepša tudi prva prinesena obnožina pomladanskega teloha. Pomagajmo čebelarjem in očistimo sneg pred panji, če ga je preveč. Skrb, da čebele ne bi preživele tudi drugega dela zime, je ob živahnem izletu in vitkih igrivih čebelah odveč, čeprav je zima pri nas dostikrat dolgotrajnejša in huda, tako da se lahko zavleče celo globoko v april.

Organizacija gnezda čebelje družine v nakladnem panju

Spomladi v našem čebelarstvu oblikujemo in širimo gnezdo čebelje družine v nakladnem panju z zamenjavo naklad.

Med oziroma predelan sladkor, ki ga z zamenjavo naklad prenesemo v spodnji del panja, čebele prenašajo v zgornjo naklado, nad gnezdo čebelje družine. Prenos medu zaposli čebele in spodbuja zalega-

nje matic. Takšen prenos medu iz spodnjega dela panja v zgornji del je način, ki je uporaben, kadar želimo širiti gnezdo in pospešiti zaleganje matic. Oblikovanje in širjenje gnezda čebelje družine z zamenjavo naklad se zlasti obnese v tistih krajih, kjer čebelarji z manj rojivo čebeljo pasmo in velikimi količinami medu, ki ga s premeščanjem naklad prenesejo v spodnji del panja in tako ustvarijo umetno pašo v panju, ko le-te v naravi še ni. Manj pa je ta metoda uporabna v alpskem svetu in pri kranjski čebeli, ker so čebele bolj nagnjene k rojenju, medene zaloge pa so zelo pičle.

Tudi če zamenjamo nakladi, številni čebelarji v rojilni dobi pregledajo vsak sat posebej, hočejo ugotoviti, ali je družina sedla na roj, in šele po temeljitem pregledu zamenjajo nakladi. Takšno delo izniči prednosti zamenjave naklad, saj postane nekakšna mešanica listanja satov in premeščanja naklad. Čeprav jih zamenjamo, je pri nas pogosto v satih premalo medu, da bi ga čebele začele prenašati, zato s tem ne vzpodbudimo večjega zaleganja matic. Poleg tega se moramo zavedati, da pri zamenjavi naklad razbijemo gnezdo. Če jih v pomladanskih mesecih zamenjamo prezgodaj, gnezdo ohladimo in s tem upočasnimo razvoj družine. Če pa z zamenjavo naklad zamudimo pravi čas, ko čebele zasedajo celotno gornjo naklado, čebelja družina sede na roj, in še ne dovolj razvita za izrabo zgodnjih paš, izroji.

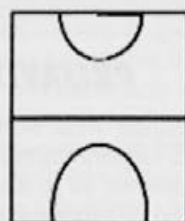
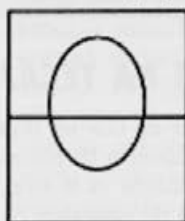
Če gnezdo čebelje družine širimo prezgodaj, lahko občutno zavremo razvoj čebelje družine, predvsem zaradi ohladike gnezda, še posebej če vstavimo še matično rešetko in če imamo premajhne zaloge medu. Zaradi nepravilnih spomladanskih posegov v

Sonce s treh strani obseva panje. Kako je to pomembno, vidimo na sliki, saj sončna toplota tako segreje strešno lepenko, da se stali tudi sneg okrog panjev.

Presledki med deli zalege pri premeščanju naklad shladi gnezdo čebelje družine

Gnezdo čebelje družine v nakladnem panju

Gnezdo čebelje družine v nakladnem panju pred prvim pregledom in po njem

gnezdo, se lahko rojenje ali pomlajevanje družine zavleče v obdobje glavne paše ali po njem, to pa je za donos zelo slabo. Takšni čebelji družini do jeseni ostane zelo malo časa, da se razvije v močno družino, kakršna bi morala biti ob zazimivti. Če ne čebelarimo v skladu z biološkimi zahtevami čebeljih družin, čebelarimo s šibkimi družinami in zazimimo oslajljene čebelje družine, te pa so odlična vaba za varoo in druge čebelje bolezni.

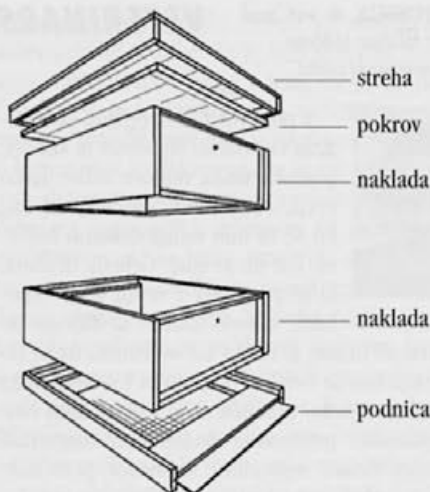
Višina satnika, ki omogoča prenos medu

Langstrothova višina satnika je ravno pravišnja za oblikovanje pravega venca medu nad zalego. Ta širina venca medu namreč najmanj oddalji zalego v dveh nakladah, ko zamenjamo nakladi.

Zaradi prave višine satnika se zalega pri prenosu v spodnjo naklado ne shladi preveč, ampak spodbudi prenos medu iz spodnje naklade v zgornjo in s tem ustvari stalno, še kar dobro umetno pašo v panju, ki sili matico k intenzivnemu zaleganju, to stalno prenašanje hrane in intenzivnejše zaleganje matice pa ločene dele zalege hitro spet združi v enotno gnezdo.

Prostornina panja

Posamezne dele panja nastavljamo, sestavljamo, razstavljamo, zamenjujemo, cel panj pa premeščamo. S satniki oblikujemo gnezdo čebelje družine, zato je

Nakladni panji omogočajo povečevanje prostornine panja, to pa omogoča neomejeno širjenje gnezda čebelje družine.

še kako pomembno, da so vsi deli panja izdelani do milimetra natančno, saj se morajo točno prilegati enakim delom katerega koli drugega panja. Natančno izdelani deli panja morajo delovati kot utečen stroj, kajti vsaka najmanjša pomanjkljivost moti zbranost pri delu s čebelami.

PROSTOVOLJNI PRISPEVKI za Čebelarški center Slovenije

POMEMBNO OBVESTILO

Ker ČZS še ni v celoti poravnala vseh obveznosti do izvajalcev, prosimo vse čebelarje in društva, da zdaj, ko je vsak tolar oz. prispevek še posebej dragocen, prispevate finančna sredstva za poplačilo obveznosti in za najnujnejšo opremo, predvsem predavalnic v ČZS.

Za Čebelarški center so prispevali: ČD Hoče 23.000 SIT, Jernej Kalan 2000 SIT, ČD Črenšovci 12.696 SIT, Tine Bozja 5.000 SIT, ČD Dobova – Kapele 21.000 SIT, ČD Rečica 8000 SIT.

Za ČZS so prispevali 122.050 SIT naslednji člani ČD Novo mesto: Anton Osojnik 1.320 SIT, Franc Željko 1.650 SIT, Anton Hrastar 990 SIT, Ivan Somrak 990 SIT, Mirko Vodnik 990 SIT, Jože Može 4.620 SIT, Stane Košmrlj 990 SIT, Jože Šlajkovec 660, Ivan Bukovec 1.980 SIT, Tomaž Fabjan 3.300 SIT, Anton Hrovat 3.960 SIT, Ivan Vidmar, 2.790 SIT, Viktor Blatnik 1.980 SIT, Miha Burger 1.980 SIT, Alojz Križman 1.320 SIT, Milan Gajič 3.630 SIT, Evgen Zorko 330 SIT, Anton Cvelbar 2.640 SIT, Janez Kastelic 3.000 SIT, Jože Malnarič 3.630 SIT, Jože Križman 5.280 SIT, Jože Jerman 3.300 SIT, Franci Avguštin 2.640 SIT, Rudi Vidmar 1.980, Franc Povše 2.640, Viktor Rataj 990 SIT, Tone Dolinšek 1.320 SIT, Pavel Golob 2.640 SIT, Janez Močnik 660 SIT, Karel Vene 1.500 SIT, Tone Mervar 4.290 SIT, Matjaž Kirn 2.310 SIT, Anton Kastelic 1.320 SIT, Tine Košmrlj 1.980 SIT, Franc Pšeničnik 990 SIT, Jakob Šafar 660 SIT, Alojz Gorenc 6.600 SIT, Alojz Črček 3.300 SIT, Zvone Čampa 660 SIT, Slavko Luzar 7.800 SIT, Jože Bučar 660 SIT, Ivan Hočevnar 16.500 SIT, Ivan Hrastar 990 SIT in Milan Brezar 660 SIT.

UO Čebelarške zveze Slovenije

BORUT PREINFALK, dr. vet. med.
Veterinarska fakulteta Ljubljana,
Nacionalni veterinarski inštitut

VETERINARSKI NASVETI ZA FEBRUAR

V pogovorih s starejšimi čebelarji, ki čebelarijo štirideset in več let, pogosto slišim njihove tožbe, kako preprosto je bilo čebelariti nekdaj, ko še ni bilo toliko čebeljih bolezní, kot jih je zdaj. Čebelja družina, ki je prezimila z nekaj tisoč čebelami, dobro matico in zalogo po večini naravne hrane, je imela vse možnosti, da se do začetka maja razvije v dobro družino in v sredini maja izrabí akacijevo pašo. Kranjica se je v dolgi dobi evolucije optimalno prilagodila podnebnim razmeram naših krajev. Konec septembra so matice prenehale zalegati, na zadnji, ajdovi paši so nabrale vso zimsko zalogo in še nekaj presežkov za čebelarja, zimske čebele so si ustvarile potrebne zaloge oz. maščobno telesce in neizrabljene prebile zimo. Konec januarja je matica začela vnovič zalegati in z vnosom prvega cvetnega prahu z leske in jelše ter medicíne iz spomladanskega cvetja – teloha, zvončkov in žafrana – se je začel buren razvoj družine ter se stopnjeval do vrhunca v drugi polovici aprila oz. maja, ko je večina družin izrojila. Rojem in izrojenecem je na travniški paši in pozneje še na gozdni oz. manini paši uspelo zgraditi novo satje s potrebnimi zalogami hrane oz. vzgojiti nove, mlade matice, te pa so družine do konca poletja ustrezno okrepile z množico mladih čebel, ki so navadno brez večjih težav prestale še tako hudo zimo.

Naravne razmere za življenje čebel so bile vse do konca petdesetih let prejšnjega stoletja dolga stoletja skoraj nespremenjene. Kmetje so zelo ekstenzivno obdelovali zemljo, brez pomoči kemije in brez monokultur. Ni bilo velikih onesnaževalcev zemlje in vode, v naravi je bilo dovolj primernih bivališč za čebele, predvsem pa ni bilo najhujšega sovražnika čebel, to je varoe. Izgube čebel so bile omejene, vzroki zanje pa so bili rop, pomanjkanje zimske zaloge, včasih pa tudi bolezni, npr. huda gniloba, pršičavost in nose mavost. Vse tri bolezni se v čebelnjakih pojavljajo od prvih poskusov vzreje čebel. Čebele so v tem obdobju razvile ustrezne obrambne mehanizme proti omenjenim boleznim in so tudi brez pomoči človeka preživele vse do današnjih dni.

Bolezni na sploh so regulativ narave, da se na določenem območju ne pojavi prenaseljenost določene vrste v škodo drugih sorodnih vrst. Pojavijo se kot posledica neugodnih življenjskih razmer, ki oslabijo osebkke posamezne vrste in omogočajo širjenje pov-

zročiteljev bolezni z osebkka na osebek. Neugodne življenske razmere nastanejo zaradi prenaseljenosti, posledica tega pa je pomanjkanje hrane in vode, primernih naravnih bivališč in prostorov za razmnoževanje, vse to pa povzroča stres – to je stanje zmanjšane naravne odpornosti organizmov – in ob navzočnosti bolezenskih klic izbruhne bolezni. Po odmrtnju primerne števila slabotnejših, obolelih osebkov se znova vzpostavi ravnovesje med okoljem in preostaliimi, odpornejšimi osebkki, ki so preživelí, in bolezen preneha. Tako deluje naravna selekcija brez vmešavanja človeka. Kadar pa človek s svojimi interesi nestrokovno in nepremišljeno poseže v naravno ravnovesje, se to bolj ali manj poruši. Taki primeri so npr. spreminjanje okolja z ustvarjanjem monokultur ali naselitve neavtohtonih vrst živali na območjih, na katerih le-te nimajo naravnih sovražnikov, ki bi preprečevali njihovo prenaseljenost. Primer je naselitev kuncev v Avstraliji ali mungov na otoku Mljet. Tudi pojav varoe v Evropi je posledica nepremišljenega prometa s čebelami iz Malezije na Japonsko in od tam v Rusijo. Na Malezijskem otočju živi varoa kot razmeroma nenevaren zajedavec na tamkajšnji azijski čebeli (*Apis cerana*). Ta vrsta čebel ima razvite obrambne mehanizme proti varoi, kot so medsebojno obiranje čebel in trdi pokrovčki trotovske zalege (ker varoa po večini zalega v trotovinu, ji to omogoča, da brez večjih težav in brez pomoči človeka obvladuje njene napade). Ko pa je varoa prišla v stik z evropsko čebelo (*Apis mellifera*), le-ta ni imela nikakršnih obrambnih mehanizmov in posledice so katastrofalne. Varoa s svojim delovanjem čebel ne uničuje samo neposredno, ampak jih tudi oslabi in pripravi vse potrebno za pojav preostalih bolezni, ki bi sicer ne izbruhnile, npr. virusne bolezni. Tako nastanejo še dodatne izgube med čebeljimi družinami. Tudi kemična sredstva, ki jih čebelarji uporabljamo za zatiranje varoe, škodljivo vplivajo na zdravje čebel.

Poleg varoe, ki je poglaviti vzrok za poslabšanje razmer za čebelarjenje, moramo upoštevati tudi nekatere druge vzroke, ki so se pojavili že pred napadom varoe. To je predvsem intenzivno kmetijstvo. Po drugi svetovni vojni so začeli uporabljati različna kemična sredstva, ki omogočajo intenzivno, monokulturno poljedelstvo in sadjarstvo. Če le-teh ne uporabljamo pravilno, so tudi razlog za množične zastrupitve čebel. Zaradi uporabe herbicidov in sodobne tehnologije pridelave živalske krme so izginile številne cvetoče vrste travniških rastlin, ki so bile v preteklo-

sti najpomembnejša čebelja paša. Z intenzivnim gospodarjenjem v gozdovih izginjajo stara, votla drevesa, ki so bila naravna bivališča čebel. S pojavom kislega dežja so se začeli sušiti celi gozdovi iglavcev, to je jelke in smreke kot najpomembnejših virov maninih paš. Vse to so vzroki, da čebele dandanes v naravi tako rekoč ne morejo preživeti same. Preživijo lahko le v čebelnjakih in ob strokovni čebelarjevi pomoči. Pri zagotavljanju ustreznih razmer in ob vseh posegih za preživetje čebel pa ne smemo pozabiti temeljnega namena, zakaj čebele sploh gojimo, tako kot jih pač gojimo. To so čebelji pridelki – med, cvetni prah, propolis, vosek, ki so del človekove prehrane, in to tisti del, ki ga imamo za najboljšega, že skoraj zdravilnega. Zato moramo omejiti posege v čebelji panj in vnos različnih zdravil na tista, ki so za čebele najmanj škodljiva, a kljub temu učinkovita, vendar v čebelnjih pridelkih ne puščajo škodljivih ostankov.

Ob upoštevanju vsega tega lahko ugotovimo, da je v Sloveniji že precej krajev, ki niso več primerni za čebelarjenje na mestu, predvsem zaradi pomanjkanja čebelnjih paš. Veliko je tudi območij, na katerih imamo čebele lahko le del leta, npr. spomladi, potem pa jih moramo seliti v druge kraje s poznejšimi pašami, če želimo, da normalo preživijo in naberejo nekaj tudi za čebelarja. Pred nakupom čebel moramo nujno preučiti tudi mikroklimatske razmere na kraju, na katerem nameravamo postaviti čebelnjak. Senčnati kraji z veliko vlage in povprečno nižjimi letnimi temperaturami povzročajo nastanek nekaterih črevesnih bolezni, še posebej nosestavosti. Enako velja za kraje, na katerih so po večini manine paš. Če hočemo kljub vsemu čebelariti v takih krajih, moramo čebelam nameniti veliko več pozornosti in nege, večje mora biti tudi čebelarjevo znanje. V veliko pomoč čebelarjem, ki čebelarijo v neugodnih razmerah, so bili do nedavna različni antibiotiki. Čebelarji so jih navadno dodajali v zimsko krmo čebel in tako kratko-

trajno zavarovali zimske čebele ter omogočili preživetje čebelje družine. To je zelo preprost poseg, njegova največja hiba pa je v tem, da je ob najmanjši čebelarjevi malomarnosti zelo verjetna onesnaženost medu z ostanki antibiotika. Glede na nove predpise o higieni živil živalskega izvora in vse natančnejše metode dokazovanja antibiotikov v medu se bomo morali čebelarji sprijazniti z dejstvom, da za varstvo čebel antibiotikov pač ne bomo smeli več uporabljati. K temu nas silijo tudi odkupni pogoji trgovcev z medom. Zaradi vsega povedanega bo treba v tehnologiji čebelarjenja upoštevati in predvsem dosledno izvajati vse doslej znane postopke in čebelam omogočiti čim bolj optimalne razmere za preživetje. Poleg zadostne količine sonca, zatišne in suhe lege čebelnjaka, obilne pelodne paš in čiste vode, torej osnovnih pogojev za uspešno čebelarjenje, je treba v čebelji družini pravočasno in natančno izvajati še nekaj posegov. To so: redno menjavanje starega satja, razkuževanje rezervnega satja z oceto kislino, redno obžiganje izpraznjenih panjev, laboratorijska kontrola zimskih mrtvic ter pravočasno krmljenje čebel v brezpašnem obdobju in za zimsko zalogo. Pri tem nam je lahko v veliko pomoč invertni sirup, ki ga po navodilih proizvajalca zmešamo z navadnim raztopljenim sladkorjem. Tako prihranimo čebelam veliko življenjskih moči. Če jim v zadnjih obrokih dodamo še KAS oz. česnov sok, smo naredili skoraj vse, kar je v naši moči za preprečevanje črevesnih obolenj. Zagotoviti jim moramo še zračno in toplotno izolacijo panja ter mir med zimovanjem. Verjetno bodo nekateri čebelarji ugovarjali, češ da vse navedeno lahko preberemo v vsaki čebelarski knjigi in da nismo povedali nič novega. Vendar naj vsak čebelar, ki mu nosema pobira čebele, samokritično analizira svoje čebelarske postopke in ugotovi, kje so slabosti in nedoslednosti. Eno je namreč ugotavljati, da že vse vemo, drugo pa je to vedenje uspešno izvajati v praksi.

RAZPIS SEMINARJA ZA USPOSABLJANJE PREGLEDNIKOV MEDU

Čebelarska zveza Slovenije v sodelovanju z Biotehniško fakulteto v Ljubljani razpisuje seminar za preglednike medu.

Seminar bo v prostorih BF, Oddelek za živilstvo, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana, in sicer v petek, 14., in v soboto, 15. marca 2003.

V petek, 14. marca, bo seminar potekal od 8. do 19. ure, v soboto, 15. marca, pa od 8. do 15. ure.

Program seminarja bomo kandidatom poslali po pošti.

Kotizacija za udeležbo na seminarju je 48.000 SIT.

Najmanjše število udeležencev je 15. Če bo kandidatov manj, bomo seminar organizirali v drugem terminu.

Vaše pisne prijave sprejemamo v tajništvo ČZS do vključno 1. marca 2003.

FRANC ŠIVIC

APIMONDIA 2003 – OBVEŠČANJE JAVNOSTI

Za vsak velik dogodek, ki je pripravljen na ravni države, je potrebnih veliko aktivnosti. Med te sodijo tudi tako imenovani stiki z javnostjo. Spomnimo se samo lanskega svetovnega šahovskega prvenstva na Bledu, ki je minilo tako, da zanj skoraj nihče ni vedel, ker so mediji o njem poročali zelo skopo oziroma skoraj nič.

V okviru organizacijskega odbora za pripravo kongresa Apimondie 2003 se zavedamo tega problema. Že pred dvema letoma smo izdelali tako imenovano prvo obvestilo o Apimondii 2003 v šestih jezikih, tudi v slovenskem, in ga razdelili vsem udeležencem kongresa v Južni Afriki, pozneje pa smo ga poslali še na več tisoč naslovov po vsem svetu. Lani je izšlo izčrpno drugo obvestilo, oblikovali pa smo tudi internetno stran, na kateri lahko vsi zainteresirani najdejo vse podatke o našem kongresu.

Šli smo še dlje. Članke o slovenskem čebelarstvu in kongresu Apimondie v Ljubljani objavljajo tuje čebelarke revije v različnih jezikih, celo v japonščini. Za to smo izrabili nekatera osebna poznanstva z uredniki čebelarskih revij, poleg tega pa smo jim ponudili še znižano kotizacijo, če v obdobju pred kongresom objavijo vsaj tri članke oz. oglase o naših aktivnostih.

Manj uspešni smo bili doslej z obveščanjem domače javnosti. Težko je pripraviti in motivirati slovenske novinarje, zlasti tiste iz velikih časopisnih hiš, da bi obsežneje poročali o tem, kar želimo. Pri tem se ne tako redko zgodi, da zapišejo tudi kaj takega, kar je skregano s čebelarско logiko. Vendar je še vedno bolje, da je o našem čebelarstvu in kongresu kaj zapisanega, kot da bi o tem molčali.

Večkrat smo že prosili tiste naše člane, ki imajo

smisel za pisanje in ki imajo morda znanje v uredništvih prestižnejših časnikov in časopisov, naj v njih skušajo kaj objaviti. Ta čas pred kongresom je dokaj naklonjen čebelarskim temam – morda tako ni bil še nikoli – in uredniki radi objavljajo prispevke o teh temah. Vendar se je pokazalo, da je avtor doslej objavljenih prispevkov v domačih in tujih revijah vedno isti. Da bi končno le spodbudili še kakšnega pisca, smo v okviru finančne komisije za Apimondio 2003 sklenili posebej nagraditi posamezne avtorizirane članke, in sicer po naslednjih tarifah:

- za vsako polno objavljeno stran – 15.000 SIT (polovico manj za polovično stran),
- za vsako fotografijo – 1.000 SIT.

Pogoji za izplačilo tebi nagrad:

- članki morajo biti objavljeni do 31. julija 2003;
- objavljeni morajo biti v znanih tujih čebelarskih glasilih ali v prestižnih domačih časnikih in časopisih, ki imajo bralce na celotnem območju države (npr. Delo, Jana ...);
- vsebina:
 - čebelji pridelki, njihova pridelava in uporaba,
 - slovensko čebelarstvo v preteklosti in sedanjosti,
 - predstavitev posameznih čebelarjev,
 - dogodki s področja čebelarstva,
 - aktualne zanimivosti iz domovine in tujine,
 - pomen kongresa Apimondia 2003 za Slovenijo.

Po končanem kongresu bodo avtorji predložili objavljene članke finančni komisiji, ki ji predseduje g. Anton Tomec, in ta jih bo pregledala in ovrednotila. Nagrade bodo izplačane iz proračuna Apimondie, in sicer iz postavke za informiranje.

ČEBELARSKA RADIJSKA PREDAVANJA V FEBRUARJU 2003

FEBRUARJA boste v oddaji Kmetijski nasveti na prvem programu Radia Slovenija lahko poslušali:

- **v torek, 4. FEBRUARJA**, ob 12.30, bo Janez Brvar iz Maribora govoril izobraževanju čebelarjev v zimskem času;
- **v torek, 18. FEBRUARJA**, ob 12.30, bo Vlado Pušnik govoril o pripravah štajerskih čebelarjev na mednarodni čebelarški kongres Apimondia 2003, ki bo avgusta letos v Ljubljani.

Urednica Ivanka Polanec

MARJAN DEBELAK

KAKO ŽIVIMO S ČEBELAMI?

(Razmišljanje o kongresu APIMONDIE 2003 v Ljubljani)

Še »včeraj« smo se morda vdajali mislim, koliko časa imamo še do svetovnega čebelarškega kongresa v Ljubljani leta 2003 in kako bomo do tedaj vse zlahka postorili in se nanj temeljito pripravili. Zdaj pa je ta dogodek tako rekoč pred vrati.

V ta izjemen čebelarški dogodek, kakršnega pri nas ni bilo in ga zlepa več ne bo, je tako ali drugače vpletenih veliko naših čebelarjev, ki že imajo in bodo še imeli v stik z radovednimi gosti z različnimi čebelarskimi izkušnjami in navadami.

Ko jih bomo seznanjali z našimi čebelarskimi dejstvi, nas bodo skoraj gotovo vprašali, **zakaj je pri nas neverjetno velik odstotek čebelarjev, ki imajo čebelarjenje predvsem za ljubiteljsko dejavnost in ne za posel.**

Z odgovori na to vprašanje bomo pravzaprav pojasnjevali kongresno geslo oz. moto, ki se glasi: »ČEBELARJENJE KOT NAČIN ŽIVLJENJA«. To geslo so gotovo na podlagi tehtnega premisleka predlagali naši predstavniki, ki jim je uspelo pridobiti kongresno dogajanje leta 2003 v Sloveniji. Hvala jim!

Če nekoliko razmislimo, hitro spoznamo, da je to geslo res pisano na našo »kožo«. S pojasnjevanjem naj torej ne bo zadreg! Drobec odgovora sem ponudil že v članku »Ostali bi zgolj pri čmrljih ...« (Slovenski čebelar, št. 11, 2002) z opisom popolnoma ljubiteljskega »miničebelarstva« in »maksimljarstva« Joža Pavliča z Ljubnega na Gorenjskem. Poskusimo o tej zanimivi temi razmisliti bolj celovito.

Ker imamo pri nas čebele in čebelarje skoraj v vsakem kraju, bi to lahko kazalo na izjemno dobre pašne razmere vsepovsod po Sloveniji. Vendar tako odličnih razmer, zlasti v primerjavi z nekaterimi s čebeljimi pašami bogatimi deli sveta, žal, pri nas ni. **Pri nas so torej pašne razmere zmerno, a dokaj enakomerno porazdeljene po vsej državi. V takšnih razmerah bolj kot večja, tržno usmerjena čebelarstva cvetijo manjša, ki jim pravimo tudi ljubiteljska.**

Morda pa je za tolikšen razmah čebelarjenja pri Slovencih poleg navedenega še kakšen drug razlog?

Čebelarjenje po svetu se ni razvilo samoumevno niti na zelo dobrih niti na slabših pašnih območjih. Ko obiskujemo druge kraje po našem planetu, se čudimo, kako težko je zaslediti čebele in čebelarstva celo na območjih z odlično pašo. Smo pač razvajeni od doma, da vidimo čebele skoraj na vsaki cvetlici in čebelnjak za vsakim »vogalom«. Pisal sem že o tem, da

kljub prizadevanjem nisem videl čebel na potovanju po severozahodni Indiji niti na rajskem indonezijskem otoku Bali. Zakaj torej pri nas?

Ali je za kaj takega potrebna tudi posebna značajska lastnost naroda? Morda posebna kultura oziroma način življenja prebivalstva? Življenje s čebelami?

Naši davni predniki, ki so živeli na ozemlju pod Triglavom, so bili po pisnih sporočilih že odlični in iskani čebelarji. Pomenljivo je, da je bil prav mlad, preprost, vendar nadarjen kmečki sin Anton Janša iz nič kaj izjemno medovite Gorenjske izbran kot najprimernejši za prvega učitelja čebelarstva na dunajskem cesarskem dvoru.

Pri nas je med čebelarji nastala navada in želja po poslikavi panjskih končnic in graditvi posebno lične arhitekture čebelnjakov. Ne vem, kako je drugod, vendar je pri nas lep običaj reči, da čebela umre, ne pa pogine ali še kaj bolj brezčutnega.

Vsaj za vse ljubiteljske čebelarje bi lahko rekli, da so **zasvojeni s čebelami**. Hvala bogu, a ta zasvojenost je po večini doberdelna. Čebelarji nepopisno uživamo v razmišljanjih in pogovorih o čebelarskih zadevah in se veselimo obiskov pri čebelah. To bi počeli kar naprej in neutrudno. Morda smo Slovenci izjemni tudi po nagnjenju k tej zasvojenosti?

Čebelarjenje pogosto v prispodobi pesniško povezujejo s **poezijo**. Nekdaj je bila najpomembnejša dejavnost naših ljudi kmetovanje, zato so rekli, da je čebelarstvo poezija kmetovanja. Želeli so povedati, da

Avtor članka pri opazovanju čebel, počitku in razmišljanju – življenju s čebelami.

je to nekaj lepega in vzvišenega, nekaj, kar je vredno več od drugih kmečkih opravil.

Če ostanemo pri literarnem besedovanju, je čebelarjenje lahko – in ne samo lahko, ampak celo nujno – tudi povsem **prozaično opravilo**. Kot trgovina, kot posel ali poslovno opravilo. Predstavljam si, da morajo tako gledati na čebelarstvo (in tudi gledajo) predvsem »veliki« čebelarji po svetu, ti pa bodo v kongresnih dneh naši gostje. Njih najbrž zanima predvsem, kaj se izplača. Saj je tudi dopotovati tako od daleč k nam že kar čeden »posel«, ki po navadi ni za amaterske poetično-romantične čebelarske ljubitelje in zanesenjake. Kajti pri nas je še kar nekaj čebelarjev, ki jih skrbi, kako bodo s svojo nizko plačo lahko vzdrževali tudi svoje čebele, ne pa, kaj bodo od njih iztržili ...

Žal, pa je čebelarjenje za nas tudi **drama in ce-**

lo tragedija, zlasti če čebele izgubimo zaradi našega pomanjkljivega znanja, bolezni ali nesreče. Pa tudi tedaj, kadar se pojavijo leta brez paše ... Kakšen obup in žalost! In kakšna odločnost, da se ne damo, da bomo začeli znova in znova, če bi bilo to potrebno!

Kratek odgovor na uvodno vprašanje o ljubiteljskem čebelarjenju kot slovenskem čebelarskem fenomenu je po vsem povedanem po mojem ta, da sta vzrok za to dva dejavnika: posebne pašne razmere in poseben značaj Slovincer.

Morda je to skoraj vse, kar bi bilo treba povedati o tej temi, čeprav bi o tem lahko razpredali brez konca in kraja. Skratka, kot pri vsaki čebelarski debati. Pričakujem, da bomo o tem še več slišali na kongresu in brali v našem glasilu.

Bolezni čebel

Doc. dr. ALEŠ GREGORČ

ČEBELARSTVO NA VETERINARSKI FAKULTETI V LJUBLJANI

(Nadaljevanje)

Razvojne in strokovne naloge

Za potrebe Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, predvsem pa za Veterinarsko upravo Republike Slovenije, izvajata Veterinarska fakulteta in Nacionalni veterinarski inštitut (VF-NVI) na področju čebelarstva oz. na ožjem področju bolezni čebel **razvojne in strokovne naloge**.

Razvojne naloge temeljijo na raziskovalnem delu, ki je namenjeno takojšnji uporabi v čebelarstvu. Razvojno-raziskovalno delo na VF-NVI poteka v okviru »**laboratorija za zdravstveno varstvo čebel**«. V minulih letih je bila naša pozornost usmerjena predvsem v ugotavljanje in preizkušanje različnih metod zatiranja varoe ter v ugotavljanje učinkovitosti in razvoja odpornosti varoe na različna kemična sredstva. Pomembnejša področja dela so še klinično testiranje in preizkušanje preventivnih metod in tehnik zatiranja čebeljih bolezni, testiranje in preizkušanje zdravljenja bolezni ter ugotavljanje delovanja toksičnih substanc na čebele in pojavljanje le-teh v pridelkih. O rezultatih razvojnih raziskav redno poročamo Veterinarski upravi RS, objavljamo jih v strokovni periodiki, z njimi pa na različnih predavanjih seznanjamo tudi čebelarje. Poleg tega v ok-

viru laboratorija sodelujemo tudi pri strokovnih nalogah v čebelarstvu, povezanih s problematiko bolezni čebel. Pomembno je tudi sodelovanje pri pripravi zakonov in pravilnikov na področju bolezni čebel in kakovosti čebeljih pridelkov, prav tako pa tudi sodelovanje z Veterinarsko upravo, Ministrstvom za kmetijstvo ter s čebelarskimi organizacijami in društvi pri pripravi programov ter izvajanju zdravstvenega varstva čebel.

Strokovno delo, ki ga opravljamo na VF-NVI je zelo raznoliko, saj se področje bolezni čebel vključuje v večino čebelarskih področij. Na različnih področjih, predvsem pa pri **svetovanju v čebelarstvu**, pripravi **programa** zdravstvenega varstva, **diagnostiki** bolezni, sodelovanju s **čebelarsko organizacijo in Veterinarsko upravo**, delujejo naši sodelavci v regionalnih enotah VF-NVI.

Področje razvojnih raziskav v čebelarstvu, predvsem pa bolezni, je tako rekoč po vsem svetu odvisno od državnih subvencij. Zavedajo se, da ima čebelarstvo v kmetijstvu veliko večji pomen, kot ga je mogoče ovrednotiti s čebeljimi pridelki. Temelj razvoja pa so sodobno opremljeni in ustrezno kadrovske zasledeni znanstveni in razvojno-raziskovalni **laboratoriji**. Različne

svetovalne službe so navadno organizirane zelo racionalno in so nekakšna nadgradnja razvojnega dela v laboratorijih, saj omogočajo optimalen prenos tehnologij v čebelarstvo prakso, pomagajo čebelarjem na terenu in posredujejo povratne informacije o zdravstveni problematiki in epizootiološkem stanju. Za potrebe čebelarstva v Sloveniji bomo v prihodnje potrebovali vrhunski razvojno-raziskovalni laboratorij, v katerem bo mogoče izmed številnih raziskav, ki potekajo v svetu, strokovno opravljati vsaj tiste raziskave, ki so za slovensko čebelarstvo nujne.

Obiski

V okviru dvostranskega projekta Slovenija – Grčija se je od 25. avgusta do 1. septembra 2002 na obisku na **Veterinarski fakulteti** v Ljubljani mudil prof. dr. George Theophilidis, avtor tega prispevka pa je bil od 9. do 20. septembra 2002 na obisku na **Aristotle University of Thessaloniki** (Solun) v Grčiji.

Raziskovalno delo v okviru obeh obiskov je potekalo v okviru projekta, s katerim smo pri *Apis mellifera carnica* in *Apis mellifera macedonica* skušali ugotoviti morfološke strukture, ki vplivajo na dovzetnost za povzročitelja **pršičavosti**, *Acarapis woodi*.

Na Grškem **čebelarstvu inštitutu** (Hellenic Institute of Apiculture) sem se seznanil z raziskavami, ki jih izvajajo na področju biologije in patologije čebel, ter s problematiko bolezni čebel v Grčiji.

O rezultatih raziskave ki je potekala v okviru projekta, smo poročali tudi na 6. evropski konferenci o čebelah, ki so jo v organizaciji »International Bee Research Association« pripravili julija 2002 v Cardiffu v Veliki Britaniji. Predstavili smo tudi naše raziskave na področju **alternativnega zatiranja varoe** (*Bees without frontiers. Proceedings, Cardiff: International*

Bee Research Association, 2002, str. 57–61 in 62–65).

Oktobra 2002 je bil v okviru organizacije APIMONDIA v mestu Celle v Nemčiji simpozij z naslovom »**Preprečevanje ostankov v medu**«. Poglavitna tema posvetovanja je bila problematika pojavljanja ostankov različnih zdravilnih sredstev, ki jih uporabljamo v čebelarstvu. Glede na zelo žgoč problem zdravljenja bolezni čebel, ki povzročajo veliko gospodarsko škodo, se v novejšem obdobju pojavljajo ostanki zdravil v medovih, ki jih prodajajo v Evropi. (Več o vsebini te teme bomo objavili v eni prihodnjih števil Slovenkega čebelarja.)

Predstavljene so bile smernice Evropske unije na področju higiene medu in drugih čebeljih pridelkov ter rezultati opravljenih analiz, posebna pozornost pa je bila namenjena uporabi zdravil v čebelarstvu in možnosti prodaje čebeljih pridelkov v Evropski uniji. Udeležencem simpozija so predstavili tudi nekatere programe zatiranja bolezni, ki jih izvajajo v državah Evropske unije.

Aktualne razmere v slovenskem čebelarstvu zahtevajo sprotne pripravljanje in izvajanje preventivnih programov v čebelarstvu. Ti temeljijo na kakovostnih strokovnih izhodiščih, izoblikovanih na podlagi raziskav na področju patologije in ugotavljanja ostankov v čebeljih pridelkih, ter na prenosu znanj v čebelarstvo prakso.

Tisk

Letu 2002 je v okviru Veterinarske fakultete izšel priročnik za veterinarje z naslovom »**Medonosna čebela in osnove čebelarjenja**«. V delu obravnavamo pomen medonosne čebele in njenih sorodnikov v naravi, zgradbo in delovanje čebeljega organizma, družine, tehnologijo čebelarjenja ter poglavja o čebeljih pridelkih.

PREDAVANJA V ČEBELARSKEM CENTRU SLOVENIJE V FEBRUARJU 2003

Čebelarje obveščamo, da bomo FEBRUARJA 2003 v Čebelarstvu Slovenije na Brdu pri Lukovici 8 za čebelarje in ljubitelje čebelarstva organizirali več predavanj.

PREDAVANJA BODO OB PETKIH:

- 7. FEBRUARJA ob 18. uri** – FRANC PANKER – čebelarji mojster, Murska Sobota
PRVA SPOMLADANSKA OPRAVILA PRI ČEBELAH
- 14. FEBRUARJA ob 18. uri** – ZORAN ZIDARIČ – čebelarji mojster, Ruše
TEHNOLOGIJA ČEBELARJENJA V NAKLADNIH (OPTIMAL) IN KIRARJEVIH PANJIIH V SREDNJEVROPSKIH POGOJIH IN KRANJSKO ČEBELJO PASMO
- 21. FEBRUARJA ob 18. uri** – JANEZ GREGORI, Kranjska Gora
MEDOVITE RASTLINE – spremljano z diapozitivi.

Vstopnina za posamezno predavanje je 500 SIT. Plačali jo boste ob vstopu v dvorano ali na blagajni ČZS, vsak delavnik od 10. do 12. ure.

ČZS

Prodaja čebeljih pridelkov

STANE PLUT,
Komisija za ekonomiko

NAREDIMO NEKAJ ZASE

Na zadnji lanskí seji upravnega odbora ČZS, 21. 12. 2002, je bil sprejet predlog, naj komisija za ekonomiko zbere podatke o presežku medu, ki bi ga čebelarji želeli prodati trgovcem z medom. Na ta način bi vzpostavili nekakšno borzo, na kateri bo mogoče dobiti podatke o presežnih količinah medu v Sloveniji in ceni, po kateri bi ga bili čebelarji pripravljeni prodati. ČZS sicer ni registrirana za opravljanje pridobitne dejavnosti, kljub temu pa takšne podatke lahko

posredujemo tistim, ki jih potrebujejo. Od nas to pričakujejo predvsem trgovci, saj v nasprotnem ob pomanjkanju informacij preprosto ugotovijo, da v državi ni zelenega medu in pristojne prosijo za uvozna dovoljenja. Po našem mnenju je ustreznega domačega medu v državi dovolj, sporne pa so najverjetneje odkupne cene. **Vse slovenske čebelarje pozivamo, naj ne glede na presežno količino medu na naslov ČZS posredujejo naslednje podatke:**

Ime in priimek čebelarja:					
Naslov:					
Telefon:		Elektronski naslov:			
Zap. št.	Sorta medu	Leto pridelave	Pašni okoliš	Presežek v kg	Najnižja cena v SIT
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
1. Moje polne podatke lahko posredujete odkupovalcem. 2. Moje podatke lahko uporabite le za interno rabo. 3. Moje podatke lahko posredujete samo z mojim dovoljenjem. Obkroži ustrezno številko ali podčrtaj ustrezno možnost.					

S tako zbranimi podatki o količinah posameznih sort medu in minimalni ceni bomo lahko nastopali tako na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano kot pri trgovcih z medom. Če bomo vaši predstavniki na ČZS »oboroženi« s podatki, se veliko lažje in predvsem ne na pamet pogovarjamo s tistimi, ki želijo dodatno uvažati med.

Še nekaj besed o cenah. Kot ste verjetno že opazili v trgovinah, so se cene medu nekoliko zvišale, po podatkih iz različnih krajev po Sloveniji pa za njimi precej zaostajajo cene pri prodaji medu na domu. Ponekod so te cene tako nizke, da le za približno 50 SIT presegajo proizvodno ceno medu (v sodu), kot so jo izračunali na Kmetijskem inštitutu Slovenije, to je približno 750 SIT za kilogram medu. Če k temu prištejemo še vse stroške, ki jih imamo do takrat, ko kupec dobi kozarec medu v roke, bi bila najnižja še

sprejemljiva cena približno 1000 SIT za kg cvetličnega medu. Za sortne vrste medu pa bi bilo treba tudi pri prodaji na domu glede na ponudbo in povpraševanje odšteti za 100 do 400 SIT več. Čebelarji, ki prodajajo med po takšni ceni, zatrjujejo, da se njihova prodaja v primerjavi z minulim letom ni zmanjšala, čeprav imajo v sosesčini še kar nekaj omahljivcev. Ker v minulih letih cene medu niso sledile inflaciji, bomo morali zdaj narediti nekoliko večji preskok, če želimo slediti cenam v trgovinah in na tržišču. Prav je, da začnemo ceniti svoj trud in bolje vrednotiti pridelek, za katerega trdimo, da je daleč najboljši in da mu ni para na svetu. S podatki, ki jih zbira ČZS, bomo morda vsi skupaj vendarle pripomogli k temu, da bo kakšen kilogram medu manj prispel v državo in kakšen kilogram več odpotoval iz države.

Čebelarji, ki razpolagajo z večjimi zalogami medu, lahko formular dobijo na ČZS.

DOBRA ČEBELARSKA PRAKSA

SMERNICE ZA UVELJAVLJANJE NAČEL DOBRE ČEBELARSKE PRAKSE PRI PRIDOBIVANJU MEDU V SISTEMU KOLEKTIVNE ZNAMKE ZA VRHUNSKI SLOVENSKI MED KONTROLIRANE KAKOVOSTI

1. UREDITEV OKOLICE ČEBELNJAKA, STOJIŠČA PANJEV

Okolica čebelnjaka in stojišča panjev mora biti urejena, brez nepotrebne navlake. Pomemben je tudi prvi vtis!

2. RED V ČEBELNJAKU

V čebelnjaku naj bo samo nujno potrebno čebelarsko orodje. Čebelnjak ni vrtna lopa za različno drugo orodje. Če je v okviru čebelnjaka še delovni prostor, naj bo le-ta slika dobrega gospodarja, katerega največji odliki sta red in čistoča.

3. KAKOVOST SATJA, OBNOVA SATJA

Stare temne sate je treba izločiti iz uporabe.

Izločiti je treba tudi tiste sate, ki so jih poškodovale voščene večje in miši, ter plesnive sate.

V medišču naj ne bi bilo satov s cvetnim prahom, satov s kristaliziranim medom s prejšnje paše oziroma iz prejšnje sezone ter satov z zalego. Tudi sate odmrlih družin je treba izločiti iz uporabe.

Satnice naj bodo iz neoporečnega voska, izdelane naj bodo na primer iz mednih pokrovcev ali – še bolje – iz deviškega satja.

V tehnologiji čebelarjenja je treba po možnosti uvesti ločen obtok voska (neoporečna satnica – medišče – medišče – satnica in neoporečna satnica – medišče – plodišče – predelava za sveče in industrijsko porabo).

4. SKLADIŠČENJE SATOV IN ZAŠČITA SATOV

Skladiščni prostor za sate mora biti zavarovan pred mišmi in voščeno večjo; ta sicer ne napada deviških (nezaleženih) satov.

Za zaščito voščenih satov v skladiščnem prostoru ne smemo uporabljati kemičnih sredstev, npr. naftalina, paradiklorbenzola itd. Za ta namen so boljši žvepleni trakovi (žveplanje) ali očetna kislina. Pri zaščiti satja pred voščeno večjo sta najučinkovitejša prepili ali globoko zamrzovanje.

Skladišče za sate (omara, prostor) je zavarovano pred mišmi, biti pa mora nedostopno tudi za čebele. V prostoru, v katerem je skladiščeno satje, je kajenje prepovedano. Satje, namenjeno pridobivanju medu, ne sme biti nikoli izpostavljeno kemičnim sredstvom za zatiranje čebeljih bolezni in škodljivcev.

Prostor za rezervno satje mora biti zaščiten tudi pred prahom.

5. NAČIN ČEBELARJENJA

Aktivna obnova satja. V treh letih je treba v celoti zamenjati satje.

Iz deviških satov lahko dobimo med najboljše kakovosti. Čim večkrat so sati zaleženi, tem manj so primerni za pridobivanje medu. Črni, temni, prevečkrat zaleženi sati niso primerni za pridobivanje medu.

Če želimo pridobivati neoporečen med, je priporočljiva uporaba matične rešetke. Matična rešetka ločuje gnezdo z zalego od prostora, v katerem so sati za zorenje nektarja in skladiščenje medu v panju. Matična rešetka olajša vzdrževanje čistoče satja, namenjenega za zorenje nektarja in mane ter skladiščenje medu.

Družin med pašo ne smemo krmiti

Tik pred pašo in med njo čebeljih družin ne smemo krmiti. Prav tako tik pred pašo in med njo pridobitnih čebeljih družin ne smemo zdraviti s kakršnimi koli sredstvi. Na splošno velja: čim manj kemije, prednost dajemo alternativnim in čim bolj naravnim metodam zatiranja ter preprečevanja čebeljih bolezni in škodljivcev. Zlasti nevarna za kakovost medu so kemična sredstva za zatiranje varoe. Pri postopkih zatiranja varoe z alternativnimi sredstvi (mravljična kislina, eterična olja itd.) se okus in kislota medu ne smeta spremeniti oziroma je treba upoštevati dopustne količine teh sredstev v medu. Čebelje bolezni, ki jih moramo zatirati po zakonu, zatiramo strogo po navodilih pooblaščenih veterinarskih služb.

Med zdravljenjem čebel proti različnim boleznim v panju ne sme biti satov, namenjenih za pridobivanje medu (medišča morajo biti prej izpraznjena!).

Uporaba antibiotikov pri čebelarjenju ni dovoljena, saj je možno čebelariti tudi brez njih. Če bomo čebelarili brez antibiotikov, verjetno ne bo treba izvajati analiz na morebitno vsebnost antibiotikov v medu.

Ostanki zimske zaloge, v kateri je predelana sladkorna raztopina, ne smejo priti v med. Pri začasnem premeščanju takih satov v medišče, jih moramo označiti in jih nato pred pašo odstraniti iz medišča.

Čebel ne smemo krmiti s skisanim oziroma pokvarjenim medom. Prav tako jih ne smemo krmiti z dodatki zdravil ali nadomestki cvetnega prahu, seveda pa tudi ne z medom iz odmrlih čebeljih družin.

Čebel ne smemo krmiti s tujim medom!

Če je v plodišču oziroma v prostorih zalegi namenjena prevelika zaloga hrane, jo odstranimo (nevarnost prenašanja v medišče).

Satov, v katerih so ostanki zimske zaloge (predelan sladkorni sirup), ne smemo hraniti v prostoru, namenjenem za pridobivanje medu (v medišču).

6. KDAJ TOČITI MED – UGOTAVLJANJE ZRELOSTI MEDU V PANJU

Praviloma točimo šele takrat, kadar med doseže vsebnost vode 18,6 % ali manj. Izgibati se moramo točenju med pašo. Po možnosti točimo dva dni (pri močnejši paši štiri dni) po končani paši, vedno pa šele takrat, ko je pokritega tri četrtine satja. Ko je paša končana, načelno počakamo še dva dni, šele potem točimo, ne glede na to, kolikšen del medenega sata je pokrit. Če se med v satju strjuje, točimo prej.

Za preizkus zrelosti medu v satu narahlo ročno stresemo sat. Če iz sata padajo kapljice, med ni zrel. Natančneje lahko izmerimo zrelost medu z določanjem vsebnosti vode z refraktometrom.

Če merimo vsebnost vode v medu v panjih, vzamemo vzorec iz gornjih, krajnih satov, v katerih je vsebnost vode v medu največja.

Izogibamo se uporabi debelejših satov v medišču, ker je zaradi tega povečana nevarnost večje vsebnosti vode v medu.

Praviloma točimo še isti dan, ko smo medene sate vzeli iz panja. Če satov ne točimo istega dne, je treba medene sate oviti s folijo, zatesniti in skladiščiti v suhem, higiensko neoporečnem prostoru. Med je zelo higroskopičen in se hitro navzame vlage in tujega vonja!

7. ODSTRANJEVANJE ČEBEL IZ MEDENIH SATOV, IZ MEDIŠČ

Pri tem uporabljamo metodo ometanja čebel, še boljše begalnice, ali metodo pihanja. Čebele pri tem čim manj dimimo, izogibamo se uporabi kemičnih repelentov (razpršilcev).

8. PRIPRAVA PROSTORA IN OPREME ZA TOČENJE

Iz prostora odstranimo vse, česar ne uporabljamo pri točenju medu. Prostor naj bo svetel, čist, opremljen s toplo in hladno vodo. Preveč vlažen prostor osušimo teden dni pred točenjem.

Točilo ter vse posode in orodje, potrebno pri točenju medu, naj bodo dobro očiščeni in osušeni.

Insektom (muham, komarjem, mravljam in tudi čebelam) preprečimo dostop v prostor za točenje. Na okna namestimo gosto zaščitno mrežo.

9. PROSTOR ZA TOČENJE, ORODJE PRI TOČENJU, TOČENJE MEDU

Glede na status čebelarja mora biti prostor opremljen po predpisih. Opozarjamo na posebne predpise! Vse orodje, ki je v stiku z medom (vilice za odkrivanje, nož za odkrivanje, sita), mora biti čisto, higiensko neoporečno. Uporabljajmo samo posodo, primerno za med, tj. posodo iz nerjaveče pločevine ali iz stekla, lahko pa tudi posodo iz umetne mase, primerno za shranjevanje živil. Optimalna temperatura v prostoru za točenje je več kot 22 °C.

10. SUŠENJE MEDU

Sušenje medu je prepovedano.

11. POSODA ZA SKLADIŠČENJE MEDU

Najboljša je posoda iz nerjaveče pločevine. Nikoli ne uporabljamo posode, v kateri smo prej hranili kemikalije, čistilna sredstva, hrano za živali in podobno. Posoda iz sintetičnih mas mora biti obstojna na kisline, brez vsakega vonja in in primerna za živilske izdelke (upoštevati je treba tudi druge predpise).

12. ČIŠČENJE MEDU

Precejanje medu, posnemanje medu

Optimalno je precejanje v prostoru s temperaturo več kot 22 °C. Za precejanje uporabljamo dvojno sito, eno grobo, drugo bolj fino. Če je le mogoče, med vedno precejamo.

Med posnemamo po treh dneh. Po potrebi postopek ponovimo. Iz medu moramo odstraniti vse tujke in voščene delce

13. UTEKOČINJENJE MEDU

Segrevanje medu slabo vpliva na njegovo kakovost. S segrevanjem se zvišuje vsebnost HMF (hidroksi-metilfurfural) v medu. Upoštevati moramo pravila blagovne znamke za slovenski med.

14. POLNJENJE MEDU V KOZARCE

Kozarcev nikoli ne polnimo neposredno iz točila!

Pred polnjenjem morajo biti kozarci pomiti, to pa velja tudi za pokrovce, s katerimi zapiramo kozarce. Pred polnjenjem vsak kozarec pregledamo (obrnemo ga proti svetlobi), ali je popolnoma čist. Prednost imajo pokrovi TWIST OFF. V prostoru za točenje je optimalna temperatura več kot 22 °C. Nikoli ne uporabljamo že rabljenih pokrovcev, s katerimi so bili prej pokriti kozarci s kislini kumaricami in podobno! Teža vsebine v kozarcu mora odgovarjati deklarirani. Upoštevajte ustrezne predpise!

15. PROSTOR ZA SKLADIŠČENJE MEDU

Prostor za skladiščenje naj bo suh, temperatura v njem pa naj bo od 16 do 20 °C, še bolje je, če je temperatura manj kot 16 °C. Skladišče je lahko hladno le, če je hkrati tudi suho!

V skladišču oziroma v prostoru, v katerem je shranjen med, ne smemo skladiščiti zlasti nikakršnih kemikalij! Upoštevajte ustrezne predpise!

16. ETIKETIRANJE, OZNAČEVANJE

Etiketa mora obvezno vsebovati vse označbe, ki jih predpisuje zakon. Čez pokrov je obvezna zaščitna prelepka. Znak blagovne znamke uporabljamo na podlagi pravil o blagovni znamki za slovenski med kontrolirane kakovosti.

Te smernice so za zdaj namenjene predvsem čebelarjem, ki bodo vstopili v sistem blagovne znamke za slovenski med. Pridelovalni proces bomo stalno izboljševali z aktivnim delom preglednikov za med in poudarjanjem kakovosti v medijih. S tem bo skrb za pridobivanje medu najvišje kakovosti postala vsakdanja praksa, tako da se bo sčasoma razširila na vse slovensko čebelarstvo v sistemu in tudi zunaj sistema blagovne znamke. Na ta način bo projekt blagovne znamke pozitivno vplival tudi na prihodnji razvoj celotnega slovenskega čebelarstva.

SLOVENSKI MED

POMEMBNOST NADZORA PRIDELOVALNEGA PROCESA

1. FAZA	PANJ NEKTAR, MANA – MED ČEBELA ČEBELAR	NEVARNOSTI OSTANKI KEM. SR. IZ NARAVE OSTANKI KEM. SR. ZARADI ZATIRANJA ČEB. BOLEZNI IN ŠKODLJIVCEV OSTANKI ANTIBIOTIKOV UMETNA SPREMEMBA KISLOSTI MEDU UMETNA SPREMEMBA OKUSA MEDU
MED DOZORI V PANJU, MEDU NE SMEMO NIČESAR DODATI IN NIČESAR ODVZETI		
2. FAZA	TOČENJE ČIŠČENJE PRECEJANJE POSNEMANJE SEGREVANJE SKLADIŠČENJE MEŠANJE – KREMNI MED ČEBELAR	NEVARNOSTI NEČISTOČA INSEKTI TOČENJE SATOV Z ZALEGO TUJ VONJ ODVZEM ALI DODAJANJE CVETNEGA PRAHU VRENJE MEDU NEUSTREZNA POSODA – TEŽKE KOVINE V MEDU SUŠENJE MEDU
3. FAZA	EMBALIRANJE V KONČNO POSODO – KOZARCE OPREMA KOZARCEV Z NALEPKO IN ZAŠČITNO PRELEPKO ČEBELAR POLNILEC	NEVARNOSTI NEČISTA POSODA – KOZARCI NEPRIMEREN PROSTOR NEPRIMEREN OSEBE MED ZELO KRATEK ČAS IZPOSTAVLJEN NEVARNOSTIM
4. FAZA	PRODAJA TRGOVEC ČEBELAR	NEVARNOSTI NEPRAVILNO SKLADIŠČENJE – NEPOSREDNA SVETLOBA – SONCE

VIR: PRIDELAVA IN KONTROLA MEDU V OKVIRU KOLEKTIVNE BLAGOVNE ZNAMKE ZA SLOVENSKI MED, ČEBELARSKA ZVEZA SLOVENIJE, KOMISIJA ZA BLAGOVNO ZNAMKO, BIOTEHNIŠKA FAKULTETA, ODDELEK ZA ŽIVILSTVO, KATEDRA ZA VREDNOTENJE ŽIVIL, LJUBLJANA 1999.

Ponatis, s popravki (uporaba antibiotikov) komisije za KBZ, je dodatek Čebelarskemu priročniku ČZS.

Izdala: Čebelarska zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, in Biotehniška fakulteta, Oddelek za živilstvo

Izkušnje naših čebelarjev

STANE NOSAN

VEČMATICNO ČEBELARJENJE

(Nadaljevanje)

V lanskim 12. št. Slovenskega čebelarja sem telegrafsko navedel nekatere podatke in razloge za večmatično čebelarjenje. Če na kratko povzamem:

1. Desetsatni AŽ panj postane zaradi izjemno burnega razvoja čebelje družine konec aprila in maja premajhen, saj je njegova prostornina komaj $91 \text{ dm}^3 = 91 \text{ litrov}$. S prezimovanjem v medišču se sicer delno in za krajše obdobje izognemo izrazitemu rojilnemu razpoloženju, vendar na obilnih pašah, kakršna je lahko akacijeva v Prekmurju, ob prenehanju paše za dan ali dva (dež) oziroma takoj po njej nastane biološko neznosno stanje, katerega posledica je roj v sadovnjaku ali v gozdu akacije. V obeh primerih oziroma ob zamujenih ukrepih je kljub donosu 5 kg in več roj skoraj neizbežen.

2. Količina zalege in število pašnih čebel sta ne glede na vrsto panja v enomatični družini za zgodnje paše premajhna, zato čebele večino nabranega medu porabijo za razvoj, vendar ta lahko postane tudi dvorezni meč. Družine, prezimljene na Gorenjskem, imajo v nestanovitnih vremenskih razmerah povprečno do pet satov pokrite zalege. Družine, ki so prezimile na Primorskem, imajo ob izjemno ugodnih razmerah sredi aprila povprečno po sedem do deset satov zalege, vendar je število pašnih čebel še premajhno za obilnejšo bero.

3. Tako razvite čebelje družine (prepeljane domov), to je družine, ki imajo po 1. maju približno 14 satov zalege in so tik pred svojim biološkim vrhuncom, ne vzdržijo brez rojenja, tudi če je paša dobra, če imajo v gradnji dovolj satnic in tudi če jim zadaj dodamo dva pokončna sata (brez okenc).

Kaj je lahko rešitev za takšne razmere v deset-satnem AŽ panju?

– Znana in učinkovita je metoda odvzema ali zamenjave matice, vendar pred pojavom rojevih matičnikov, ali vzreja v roju (prekinjen razvojni cikel). Te postopke je mogoče izvajati posamič, ne pa v večjem čebelarstvu ali ob intenzivnem prevažanju čebel. Obstajajo pa še nekateri drugi zadržki.

– Družino, ki je sedla na roj, lahko saniramo tudi tako, da odvezemo matico z zalego in oblikujemo narejence (po en matičnik na dva sata zalege). Matico preprosto odstranimo. V panj zložimo prineseni

sedemsatar, preostale čebele pa ometemo pred čebelnjak, da si izprosijo dom. Dobro je po podnici posuti nekaj prave kave ipd.

– Vsi dodatki, ki iz panja »štrlijo« v hodnik, so neprimerni, predvsem za večja prevozna čebelarstva.

Izvajanje opravil v hodniku (prostor na tovarnjaku med panji) – točenje, pregledovanje družin, točilo, posoda in druga krama – že ob dovoljenih izmerah komaj zadovoljujejo naše potrebe (raztegljiv zabojnik, morda približno 5000 kg).

Kaj pa rojenje v trietažnem panju, s tremi maticami in 51 sati? Nobena čebelja družina ne more zapustiti panja – izrojit, ker so v obdobju rojilnega razpoloženja vse matice za matičnimi rešetkami. Lahko se pojavijo rojevi matičniki v kaseti ali zasilni zunaj nje, in to ob prvi premestitvi matice v kaseto. Navadno to ugotovijo tudi čebele in matičnike podrejo, ni pa nujno.

Rojenje čebelje družine je ena izmed najbolj zapletenih dejavnosti, ki jo čebele opravijo kljub vsem našim prizadevanjem. Znana je večina razlogov, koliko je neznanih, še ne vemo, vendar doslej nikomur ni uspelo niti to, da bi jih lahko razvrstili po dominantnosti oziroma po tem, kateri so po zaporedju. Ob tem vprašanju se lomijo kopja večine strokovnjakov.

1. Edina in 100-odstotno zanesljiva metoda je odstranitev dveh matic (v drugi in tretji etaži) in preureditev družine. Matico v prvi etaži namestimo v kaseto z matično rešetko in z enim satom odkrite zalege ob vhodu vanjo ter jo dopolnimo z lepimi sati. Z odvzetima maticama in po dvema satoma zalege naredimo narejence, ki ju po paši na akaciji lahko vrnemo na njuno mesto. Preostalo zalego zložimo v prvo etažo.

2. Z dvema maticama v prvi in tretji etaži postopamo na enak način kot v prvem primeru, zalega ostane tako, kot je bila. Vsak teden je treba vso pokrito zalego premestiti naprej. Zanesljivost je 99-odstotna.

3. Najmanj zanesljiva je različica s tremi maticami v treh kasetah. Z njimi ravnam enako kot v prejšnjih dveh primerih, vendar se kljub intenzivnemu prevažanju v eni družini lahko pojavijo rojevi matičniki. Pri tem ima zelo veliko vlogo selekcija na nerojnost oziroma na zmanjšano rojnost. Vpliv ene družine na drugo je izrazitejši prav pri tej razvrstitvi.

Stopnja rojivosti je približno 40-odstotna.

Če analiziramo spodaj navedeno tabelo, je po našem rešitev na dlani. V trietažnem panju zaznamo tri družine, lahko tudi dve, vendar so donosi manjši in tudi problemov je manj. Kot sem omenil, je za maksimalno donosnost v čebelarstvu obratu potrebnih več med seboj odvisnih, vendar neločljivo povezanih elementov in nujno je, da so nekateri tudi med seboj časovno usklajeni (panj, količina satja, število pašnih čebel, omejevanje zaleganja, časovna usklajenost razvoja in širjenja prostora itd.).

1. Če nismo zadovoljni z dozdajšnjimi rezultati, lahko donosnost čebelarskega obrata povečamo bodisi z dodatnim izobraževanjem in pridobivanjem čim več izkušenj v ustreznem panju in s pravimi tehnologija-

mi bodisi s povečanim donosom (ali s širitvijo ponudbe), z zmanjšanjem stroškov na enoto proizvoda ali ob »BOŽJI POMOČI«. Brez te, žal, ne gre, kljub trudu in znanju.

2. Če želimo doseči velike donose medu, je treba ob ugodnih pašnih in vremenskih razmerah v celotni čebelarski sezoni poskrbeti tudi za veliko število pašnih čebel na ustrezni površini satja.

3. Po definiciji priznanih čebelarskih strokovnjakov mora biti panj takšnega tipa, da ga je v konkretni situaciji mogoče prilagoditi moči čebelje družine, z ustreznimi tehnologijo pa iztržiti kar največji donos.

To so trditve, ki jim ni mogoče oporekati!

Nekaj podatkov za analitične primerjave med panjskimi sistemi in razmerja med njimi:

Prostornina (l/dm ³)	AŽ/10S 91	LR/10S 41	3E/51S 240	3E/57S 286
Razmerja	2,2 : 1	1 : 1	6 : 2,6	6,9 : 3,1
Površina satja v dm ²	368	182	939	1049
Razmerja	2,02 : 1	1 : 1	5,1 : 2,55	6 : 2,85
Površina zalege (satov)	10	16	36	
Število čebel x (1000)	48	75	150	

Legenda: AŽ/10S – desetsatni AŽ panj,
 LR/10S – Langstrothova desetsatna naklada,
 3E/51S – trietažni panj z 51 AŽ sati,
 3E/57S – trietažni panj s 57 AŽ sati,
 3M/3M/K5 – trietažni panj s tremi maticami in kaseto s 5 AŽ sati (glej spodnji tekst).

Razmerja povedo naslednje:

1. AŽ/10S v primerjavi s 3E/51S: prostornina AŽ panja je 2,6-krat manjša, satja je 2,55-krat manj;

2. za enako prostornino, kot jo ima AŽ/10S, potrebujemo 2,2 LR naklade in 2,02 naklade satja;

3. za enako prostornino, kot jo ima 3E/51S, potrebujemo 6 normalnih LR naklad in 5,1 naklade satja.

Iz povedanega je razvidno, da je treba v 3E/3M/K5 »nujno« z združitvi družine pred pojavom rojilnega razpoloženja ali neposredno po njem. Mogoče obstaja rešitev s 7-satno kaseto, vendar je verjetnost zelo

majhna, predvsem zaradi velike koncentracije čebel »mlečkaric«. Vsekakor bomo to preizkusili v prihajajoči sezoni.

Po dozdajšnjih izkušnjah je sistem z zazimativjo in združitvijo treh družin v enomatično (po akacijevi paši) in s poznejšo vnovično razdružitvijo v trimatični sistem izjemno učinkovit, glede na to pa je tudi najugodnejši in najbolj racionalen način prevažanja čebel v slovenskem prostoru.

Tej trditvi pa je seveda mogoče oporekati!

JANEZ MIHelič

TRI GENERACIJE VZREJEVALCEV MATIC NA GOLEM BRDU PRI MEDVODAH

Nedaleč od Ljubljane, na koncu idilične doline, v katero se pripeljeta, če pred Medvodami zavijete na jug proti Slavkovemu domu, stoji kmečka hiša, nasproti nje pa velik čebelnjak. Ta hiša je že več generacij dom znane čebelarke družine Bukovšek, ki jo slovenski čebelarji najbolj poznajo po vzreji matic čiste kranjske sivke z dobrimi pridobitnimi lastnostmi. Vse to, kot radi povedo Bukovškovi, zagotavlja najdaljša tradicija vzreje matic in selekcije čebel v Sloveniji, saj ta traja že tri generacije, natančneje od leta 1934 naprej. Poleg čebelarstva – čebelarijo s približno dvesto panji – se Bukovškovi ukvarjajo tudi s kmetijstvom, predvsem z govedorejo in ovčerejo. Sam sem očeta Alojza Bukovška spoznal že pred tridesetimi leti, ko sem kot mlad urednik iskal sodelavce in sem jih obiskal na njihovem domu. Že takrat so Bukovškovi kot vzrejevalci in čebelarji name naredili zelo dober vtis, to pa se vse do zdaj ni spremenilo. Zaradi njihove uspešnosti in tradicije je prav, da njihove uspehe in njih same predstavim vsem slovenskim čebelarjem.

Prvi se je s čebelarstvom in vzrejo matic že leta 1931 začel ukvarjati oče Alojz Bukovšek, ki je eden izmed naših najbolj znanih in najstarejših vzrejevalcev matic. Še ko je bil šolar, je našel knjigo o čebelarstvu, ki jo je izdala Mohorjeva družba. Ta knjiga ga je tako navdušila, da se je odločil za čebelarjenje. Pozneje si je v Ljubljani kupil še Goličnikov prevod knjige Antona Janše Popolni nauk in ga je vedno znova prebiral. Leta 1931 je bila kmetija zadolžena, zato pri hiši ni bilo denarja. Ker si je zelo želel čebelariti, si je sposodil 1000 dinarjev in si na Jami pri Brcetovih kupil prvega kranjčiča s čebelami. Čeprav je bil star šele štirinajst let, si je še isto leto pri Silvestru Štirnu iz Hraš pri Smledniku, tedaj znanem izdelovalcu AŽ panjev, kupil prve AŽ panje, pri župniku v Zapogah pa čebeljo družino na AŽ satju. Takrat je za čebeljo družino plačal 300, za AŽ panj pa 200 dinarjev. Čebele so bile takrat razmeroma drage, ker je bilo povpraševanje po njih zelo veliko. Še istega leta si je v bližini domačije postavil čebelnjak, pri delu pa so mu pomagali domači. Tako je začel čebelariti. Vsako leto je dokupil še nekaj AŽ panjev in v nekaj letih se je čebelarstvo povečalo na 21 panjev. V tem obdobju so kmetje na Gorenjskem sejali veliko ajde, zato je začel voziti čebele v okolico Smlednika na ajdovo pašo, ker je doma ni bilo dovolj. Na ajdova pasišča so čebele pripeljali čebelarji z vseh koncev Gorenjske.

Tako se je leta 1934 na ajdovi paši srečal z Janom Strgarjem iz Bitenja pri Bohinju, znanim čebelarjem in trgovcem s čebelami in maticami. Ta ga je vprašal, ali bi zanj vzrejal matice, Bukovšek pa je privolil v to, ker ga je vzreja matic zelo veselila. Dogovorila sta se za sodelovanje in Strgar mu je predlagal, naj si kupi Zandrove plemenilčke. Ker ni imel denarja, si je prve plemenilčke izdelal kar sam. Až sat je po dolžini razpolovil na dva nižja sata in zanju izdelal primeren plemenilček.

Do naslednje sezone jih je imel že štirideset. Od Strgarja je dobil prenosne matičnice za matice. To so bili leseni zabojčki v obliki kocke z 10 cm dolgimi stranicami, po deset zloženih v regal. V takšno prenosno matičnico je dodal sladkorno testo in na steno pritrdil manjšo matičnico z matico in kovinsko mrežo, v vsak zabojček pa je dodal še zajemalko čebel. Ko so bile vse polne, jih je po pošti poslal Janu Strgarju v Bitnjo. Poleg matic je Strgar v neomejenih količinah odkupoval tudi roje v kranjčičih, saj je dobival veliko naročil, predvsem iz tujine. Vzreja matic je bila tudi donosna, saj je bil Jan Strgar dober plačnik, matice pa so imele visoko ceno. Kupci po svetu so Strgarju zelo zaupali, ker je vedno skrbel za visoko kakovost in pasemsko čistost poslanih čebel in matic. Najboljši kupci so bili nemški čebelarji. Prvo leto mu je Bukovšek poslal že približno sto matic, leto pozneje pa še enkrat več. Vzreja matic je kmalu obvladal, z nasveti pa mu je pomagal tudi Strgar. Pri

Prvi čebelnjak pri Bukovških je leta 1931 zgradil oče Lojze. Slika je nastala ob koncu gradnje.

Čebelnjak ob hiši so povečali in takšen je danes. Ob njem so čebelarji vseh treh generacij pri Bukovškovih.

vzreji matic je bil uspešen, tako da je bil Strgar zelo zadovoljen z njegovim delom. Zato se je tudi čebelarstvo pri Bukovškovih dobro razvijalo. Pred vojno je imel že 35 AŽ panjev in 25 polovičarjev. Ker pa se je bližala druga svetovna vojna, je trgovina z maticami in čebelami začela zamirati.

Po vojni Jan Strgar ni dobil dovoljenja za izvoz matic in čebel. Trgovino s čebelami je prevzelo na novo ustanovljeno podjetje Medex iz Ljubljane. Medexu so dobavljali matice za izvoz trije vzrejevalci: Lojze Babnik, vzrejevalec Mauzer iz okolice Ptuja in Lojze Bukovšek. Tako je več let vzrejal matice za Medex, pozneje za Agromel in nato spet za Medex. To podjetje je leta 1960 poslalo matice na testiranje v Švico.

Obnovljen čebelnjak na plemenilni postaji z odbranimi trotarji.

Preizkušalo jih je švicarsko čebelarsko združenje, ki ga je vodil g. Hugo Distel. Kot najboljše so razglasili družine z Bukovškovimi maticami. Za testiranje so izvedli tudi v Nemčiji in tako sta leta 1967 dr. Ruttner in dr. Dreher v Nemčiji in Avstriji izvedla primerjalni test različnih rodov kranjskih čebel iz različnih krajev Avstrije, nekdanje Jugoslavije in Romunije. Med maticami iz Jugoslavije so bile Bukovškove matice in matice našega drugega priznanega vzrejevalca Cirila Jalna iz Rodin pri Žirovnici. Pri testiranju so najprej izločili čebele iz Romunije, ker so imele najslabšo orientacijo. Iz vsake vzreje so testirali trideset matic. Pri testiranju v Avstriji so najboljšo oceno prejele avstrijske čebele, takoj za njimi so bile Bukovškove, v Nemčiji pa so prvo mesto zasedle Bukovškove matice, druge so bile Jalnove in šele tretje avstrijske. To je bilo izjemno pomembno mednarodno priznanje našima vzrejevalcema, ki je povečalo ugled matic kranjske čebelarje pasme in dolgoročno vplivalo na večje povpraševanje po naših maticah. Priznanje je bilo rezultat dolgoletne načrtno odbire pri obeh vzrejevalcih, predvsem na nerodnost, prav to pa je bila poleg mirnosti, pasemske čistosti in nadpovprečnega donosa medu najpomembnejša zahteva kupcev v tujini. Dobrih rezultatov pri selekciji čebel ne dosežemo čez noč, saj je treba za ustalitev določenih želenih lastnosti izboljšati dedne osnove velikega števila čebeljih družin. Da bi hitreje dosegli želene rezultate, v zadnjem času v svetu pri čebelah izvajajo selekcijo čebel pri velikem številu čebeljih družin, celo pri nekaj tisoč družinah. Rezultate selekcije čebel pri njih ugotavlja Kmetijski inštitut Slovenije.

Kadar so bila poletja vroča, je bila plemenitev matic vedno boljša v Zandrovih plemenilskih kot v njegovih domačih na dva sata, povsem drugače pa je bilo, kadar so bila poletja hladna. V nekoliko odmaknjenem delu na koncu doline si je postavil tudi čebelnjak za trotarje, v katerih je pospeševal vzrejo trotov v posebej za to izbranih družinah, ki niso bile v sorodu z maticarji, v katerih je vzrejal matice. Kmalu je ugotovil, da je to zelo pomembno za kakovost matic.

Ker je Medex dobil nove kupce v Egiptu, se je število prodanih matic povečevalo, zato je začel uporabljati Zandrove plemenilčke. Pri Medexu jih kupil petdeset, sam pa si jih je izdelal še sto petdeset. Po nekaj letih je ta trgovina z maticami, žal, propadla in Medex je nehal prodajati matice. Tako so se morali s prodajo matic ukvarjati sami.

Sam je na leto vzredil približno petsto do največ šeststo matic in pripravil tudi več rezervnih družin za prodajo. Po vojni je imel nekaj časa naseljene tudi kra-

njiče, ker je imel kupca, ki jih je prodajal v Avstrijo; zadnje je prodal leta 1958. Kot se rad spominja oče Lojze, so bila pri prodaji čebel dobra pa tudi slaba leta. Najslabše je bilo leto, v katerem je moral prodati bika, da je kupil sladkor in sredi leta krmil čebele, ker niso nabrale niti zase, samo leto pozneje pa je »medil vsak štor«, kot radi rečejo stari čebelarški mački. Pri čebelah nikoli ne smeš obupati zaradi ene slabe letine, vedno pa se moraš učiti iz svojih in tujih izkušenj, če hočeš biti uspešen, je še dodal oče Lojze, nastarejši in najbolj izkušen v družini.

Žena mu je rodila pet otrok, štiri sinove in eno hčer. Pri čebelah in vzreji matic je Lojzetu veliko pomagala tudi žena, čeprav je imela veliko dela s kmetijo in družino.

Od otrok je imel največ veselja do čebel in kmetovanja najstarejši sin Lojze. Že od malih nog je očetu pomagal pri čebelah in sodeloval pri vseh prevozihi. Ko je bil star devet let, to je bilo leta 1951, je za nagrado, ker je pomagal očetu, dobil naseljen AŽ panj. Že leto pozneje je naredil umetni roj v devetsatnem polovičarju. Vsi stari AŽ panji, kakršnih imajo pri Bukovškovih večino, so devetsatarji, pozneje pa so začeli čebelariti tudi v desetsatarjih. Kot pravi sin Lojze, so za slabše letine boljši devetsatarji, za boljše pa desetsatarji. Pri trinajstih letih je že vzredil svoje prve matice. Vsako leto je povečeval število panjev in si nekoliko niže v dolini zgradil tudi svoj čebeljak. Tudi sin Lojze ima pet otrok. Tri sinove in dve hčerki, žena Marinka pa je ena redkih slovenskih čebelark. Tudi Lojzetova sinova Janko in Miha, stara nekaj več kot dvajset let, imata vsak svoje čebele. Miha je končal srednjo kmetijsko šolo, čebelarji pa v standardnih LR nakladnih panjih in jih tudi prevaža na posebnem zabojniku. Ukvarja se samo s pridelavo medu. Nejevoljen je na medveda, ker mu je lani v notranjskih gozdovih naredil kar precej škode pri panjih, kljub temu da so bile čebele blizu hiše in jih je celo stražil. Poleg čebelarstva se ukvarja še z vzrejo ovc. Ker pa ta ni več tako zanimiva kot pred leti, bo raje povečal število panjev in zmanjšal število ovc. Njegov brat Janko pa se je posvetil vzreji matic, saj ga to najbolj veseli. Na leto vzredi že več sto matic, tako se ni bati, da bo dolgoletna tradicija vzreje matic pri Bukovškovih končana, saj se z vzrejo ukvarjajo že kar tri generacije vzrejvalcev in skupaj vzredijo dva tisoč matic na leto.

Veseli so, ker so tako kot številni tuji čebelarji tudi številni slovenski čebelarji spoznali, da je redna menjava matic z mladimi kakovostnimi maticami pogoj za uspešno čebelarjenje in velike donose medu. Zato tudi doma vsako leto prodajo več matic, veliko

Oče Lojze Bukovšek s sinom Lofzetom in vnukom Mibom ob starem in Zandrovem plemenilčku.

več kot некоč. Čebelarjem priporočajo, da novo, mlado oplojeno matico v matičnici dodajo šele po dvanajstih urah po odstranitvi stare matice. Narejenec oziroma umetnim rojem naj ne dodajajo nespršenih matic, ker se tak narejenec ne bo mogel hitro razviti v normalno družino, zato bo pozno jeseni oslabljen, še zlasti, če jo bodo dodali pozno poleti. Če se bo matica na prahi izgubila, bo narejenec ostal slabič, tudi če bi mu pozneje dodali oplojeno matico. Najpogostejša napaka čebelarjev je, da prehitro gledajo v panje, ali matica že zalega. Počakati moramo vsaj deset dni, najbolje je, da je zalega že pokrita. Tako se čebele in matica umirijo, saj potem ni nevarnosti, da jo bodo preglele ali stisnile, vse pa čebelarju pove že donos cvetnega prahu v panj, je ob koncu našega zanimivega pogovora razložil oče Lojze.

Vsi štirje se že veselijo letošnjega kongresa Apimondie v Ljubljani. Kot pravijo, se bodo dobro pripravili na obisk čebelarjev, ki jih bodo obiskali tako pred kongresom kot po njem. Prebarvali so čebeljak, olepšali okolico domačije in postavili tudi manjšo razstavo. Pripravili bodo tudi nekaj matic za nje, saj vedo, da jih bodo hoteli imeti, ker je naša čebela zaradi svojih pridobitnih lastnosti vedno bolj cenjena v svetu, gotovo pa imajo zasluge za to tudi vse tri generacije vzrejvalcev iz družine Bukovšek. Njihove matice zaradi kakovosti cenijo številni domači in tuji čebelarji. Kongres Apimondie bo najlepša priložnost, da o tem prepričajo tudi številne tuje čebelarje, ki še ne poznajo naše čebele.

Dejavnost strokovnih komisij Zveze

JANEZ GRAD

ČMRLJI V SLOVENIJI – SIVČKI IN ČRNČKI (*Megabombus humilis*)

Slovensko krajino oziroma podeželje bi pred nekaj desetletji lahko opisali tudi z naslednjimi značilnostmi: bolj ali manj gručaste večje in manjše vasi s hišami ter gospodarskimi poslopji, ob katerih so večji ali manjši vrtovi, po večini obdani z leseno ograjo, ter sadovnjaki z velikimi, bogato razraščeni drevesi jablan, hrušk, češenj, orehov ter sliv. Tem sledijo travniki s kozolci, podprtimi s tramovi, ter njive, ki jih loči le kakšnega pol metra široka travnata meja. Na številnih njivah rastejo različne vrste detelje, ki je pomembna hrana za konje. Tu pa tam raste sredi travnikov grmičevje, na primer leska, ali posamezna drevesa vrbe, jelše, hrasta, topola itd.. Vse to povezujejo kolovozi, ki jih na eni ali obeh straneh obdajajo kakšen meter visoke strme brežine. Travo kosijo enkrat do dvakrat na leto, prvič junija in drugič avgusta, po delih, košnja pa traja tudi po dva ali celo več tednov. Pri tem pušča kosec ob drevju in plotovih zaplate nepokošene ali visoko odkošene trave, pa tudi sicer kosi travo kakšen centimeter od tal, da ostaja za njim lepa in nepoškodovana košenina. Gnojijo malo, s hlevskim gnojem, zato je trava nizka, travniki pa so polni pisanega cvetja vseh vrst travnatih rastlin. Nedaleč proč je po navadi tudi gozd, ki je od pomladi do jeseni poln cvetočega podrastja.

Takšne okoliščine in vreme, kakršnega imamo v Sloveniji – po večini ne prevroča in ne presuha poletja – potrebujejo živahni in lepi čmrlji *M. humilis* – sivčki in črnčki. Ker postajajo tovrstna okolja v Sloveniji vse redkejša, se njihov življenjski prostor pri nas nenehno krči, njihovo število pa je vedno manjše. Na ravninskih območjih so domala že izumrli, tako da jih lahko najdemo predvsem na travnatih vesinah in strminah ter obronkih hribovskih kmetij, zapuščenih in z gozdom še neporaslih delih okrog razpadajočih graščin ali hiš, na ne preveč intenzivno obdelanih travnatih površinah okrog cerkvic ali turističnih postojank in podobno. Številni mlajši opazovalci in ljubitelji čmrljev jih še niso videli v naravnem okolju. Zato je prav, da v spomin nanje in v opomin, da nas mora današnje stanje v naravi zelo skrbeti, tem žuželkam namenimo krajši zapis. Naravoslovno društvo Slovenije je leta 2001 za žival leta razglasilo ČMRLJA. Verjetno sta jih pri odločitvi vodili misel o koristnosti čmrljev za naravno sožitje ter zavest o nji-

hovi ogroženosti, ki jo povzroča sodobna družba s svojimi posegi na podeželju.

Ti čmrlji sodijo med manjše vrste čmrljev pri nas, čeprav moramo vedeti, da se tudi čmrlji iste vrste lahko zelo razlikujejo po velikosti. Njihova velikost je odvisna od količine hrane, ki so je bili deležni med razvojem. Prve spomladanske delavke, ki jih je v fazi razvoja hranila samo matica, so ob neugodnih vremenskih razmerah manjše kot tiste, ki se izlegajo pozneje, ko je na voljo dovolj hrane (cvetnega prahu in medicine). Povprečno so manjši od njih samo sivčki z oranžnim zadkom (*M. sylvarum*), črni z rumenim pasom na hrbtu in rdečim zadkom (*Pyrobombus pratorum*). Tako po dolžini telesa matica meri 16–18 mm, delavka 9–15 mm in samček (trotek) 12–14 mm. Brenčijo z visokim tonom, pravim »čmrljevim zumom«, samo *M. sylvarum* imajo višji ton brenčanja. Med letom in pri delu na cvetju so zelo hitri, hitrejši kot večina drugih čmrljev in seveda hitrejši kot čebele; po zraku ne letijo visoko, najraje nizko nad travo oziroma cvetjem, najvišje pa le nekaj metrov nad tlemi. Na pašo letajo najraje do nekaj 10 m stran od gnezda, največ do 300 m. Sivčki in črnčki sodijo med vrste z dolgim rilčkom za srkanje me-

Tri barvne različice matic *M. humilis*

Gnezdo čmrljev *M. humilis*

dičine, od tod tudi ime Mega-bombus; rilček pri matici meri 12–14 mm, pri delavki in samčku pa nekoliko manj.

Gnezda iz mahu in drobnih travnatih bilk si gradijo na travnatih področjih, po večini na površju v travi, le v stiski si poiščejo gnezdo pod zemljo v gnezdu miši ali voluharja. Radi imajo topla sončna območja – travnike in sadovnjake. Matice sivčkov in črnčkov se spomladi prikažejo iz prezimovališča med zadnjimi, množično med 20. aprilom in 10. majem, posamič pa tudi že v začetku aprila in izjemoma marca; v tem primeru mora trava že lepo zeleneti, cveteti pa morajo že prve travnate cvetice. Ko začne cveteti skrečnik – Ajuga reptans, se pojavijo tudi matice. Po 20. maju matic, ki bi iskale gnezdo, ni več videti. Zaradi hladnega spomladanskega okolja je začetni razvoj družine počasen.

Prve delavke se izležejo proti koncu maja in v začetku junija, nato pa se njihovo število povečuje, dokler se ne začnejo izlegati mlade matice in samčki. Na njihov razvoj odločilno vplivajo vremenske razmere maja in junija, delno pa še julija in avgusta. Večdnevno hladno in deževno junijsko vreme utegne povzročiti propad velikega števila družin sivčkov in črnčkov, celo devet od desetih. Pri zelo uspešnih in zgodnjih družinah se prve mlade matice in samčki izležejo okrog 20. julija, pri manj srečnih pa se izlegajo precej pozneje, vse tja do sredine septembra, če to še dopušča vreme. Število delavk v družini ni veliko, v naravi lahko najdemo gnezda samo s tremi delavkami, pa tudi gnezda s 50 delavkami, več pa zelo redko. Notranjost gnezda s satjem je izjemno čista, tako lepa, da človeku zastane dih. Satje ima tudi prijeten, svojevrsten vonj po čmrljih.

Črna delavka *M. humilis* na cvetu detelje

Čmrlji *M. humilis* sodijo med tako imenovane čmrlje »pocketmaker« (žepkarje), ki prinesen cvetni prah (obnožino) shranjujejo oziroma nakladajo v obliki kupčkov okrog zalege, tako da se ta laže prehranjuje. So tipični obiskovalci in opraševalci sadnega drevja (matice spomladi), stročnic (fižola), grmovnic (vajgelije) in travniških cvetnic, kot so: skrečnik, mrtva kopriva, glavinec, grašica, osat, negnoj, nedotika, rdeča in bela detelja, gabez, naprstec, špehek, orlica itd. Zanimivi so po tem, da so dlavičice njihovih kožuščkov lahko zelo različnih barv. Če zanemarimo različne odtenke barv, potem razlikujemo tri različice matic – črno, sivo in rjavo, kot kaže slika na str. 56. Rjava barva in tudi višji ton brenčanja matic *M. humilis* pa se opazno razlikujeta od rjave barve in nižjega tona brenčanja matic *M. pascuorum*, naših pravih rjavčkov. Po dolgoletnih opazovanjih ugotavljam, da je najpogostejša črna različica matice, manj pogosta je siva, rjava pa je zelo redka. Delavke rjave različice so bile pri meni črne. Samčki so tudi lahko rjavi (glej sliko), nisem pa še opazil rjavih delavk. F. W. L. Sladen, ki piše o čmrljih *Bombus humilis* (sinonim *B. helveranus*) v Veliki Britaniji, omenja predvsem rjavo različico; očitno je stanje tam drugačno kot pri nas.

Na pokošnem travniku so gnezda čmrljev zelo postavljena sovražnikom, kot so lisica, jež, ptiči, dež in mravlje, tako da so dva tedna po košnji gotovo uničena. Rešimo jih tako, da jih ogrebemo. Ogrebemo jih lahko v navadno kartonsko škatlo za čevlje, ki jo od znotraj toplotno zaščitimo s papirjem ali mahom. Pri dnu naredimo luknjico za izletavanje, velikosti 1 cm x 1 cm, in jo postavimo na toplo mesto, na primer na okensko polico, saj jih mravlje tam ne bodo.

dosegle. Škatlo je treba zavarovati pred sončno pripeko, saj ta uniči gnezdo. Seveda pa lahko naredimo tudi lesen panjček približno enake velikosti. Če se bo družina dobro razvila in bo mesto novega domovanja

čmrljem všeč, nas bo naslednjo pomlad lahko prese- netila kakšna mlada matica, ki bo novo gnezdo iska- la tam, kjer je bilo prejšnje leto. Če bo našla novo škatlo z novim posušenim mahom, se bo morda tudi naselila.

Preglednica: Kraji, v okolici katerih sem v obdobju 1998–2002 na travnikih – na paši opazil čmrlje *M. humilis*. Navedeno je leto zadnjega opazovanja.

Kraj	Nad. višina (m)	Leto	Kraj	Nad. višina (m)	Leto
Avče	200–600	1999	Slivna	500–600	2001
izvir Soče	800–900	1999	Janče	260–790	2001
Ljubno na Gor.	480	1999	Mirna (grad)	300	2000
Jezersko	880	2002	Pijava Gorica	340	1999
Brdo (ČCS)	390	2002	Štajerski Rak	1020	2002
Krumperk	320	2002	Luče	520	2000
Petelinje	270–500	2002	Panor. C. pod Olševo	1100	2002
Limbarska gora	770	1999	Sv. Arh (Pohorje)	1240	2002
Kandrše	470–500	2002			

VIRI:

1. Hagen, E. von: HUMMELN – bestimmen, ansiedeln, vermehren, schützen. Natur Buch Verlag, Augsburg 1994. ISBN 3-89440-041-2.
2. Sladen, E. W. L.: The HUMBLE – BEE. Logaston Press 1989, Little Logaston, Wootton, Herefordshire HR3 6QH. ISBN 0 9510242 3 X.

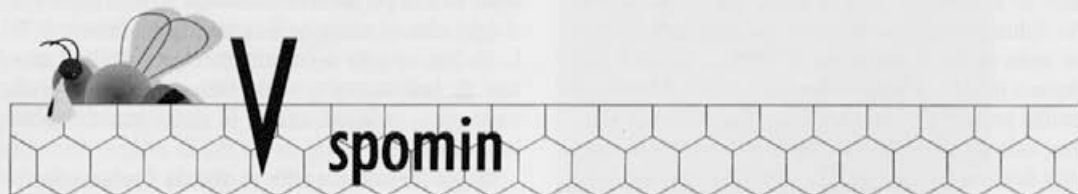

V NEKAJ MINUTAH lahko spremenite AŽ čebelarjenje v SODOBNO NAKLADNO ČEBELARJENJE!

Ponujam vam nakladne panje AŽ mere, združljive z LR panjskim sistemom, večnamensko podnico – tudi za pripravo rojev (ometencev) in predelavo kristalizirane oz. melicitozne mane (podnica je združljiva z LR nakladami) po načrtih univ. dipl. inž. Ivana Jurkoviča. Izdelujem tudi vse vrste satnikov.

PETER ZAKRAJŠEK, s.p.,

Pretnarjeva 6, 1210 Ljubljana – Vižmarje – Tel.: (01) 512 62 51

ANTON PRIMC

Bil je topel jesenski dan, ko smo se čebelarji Čebelarkega društva Slovenska Bistrica za vedno poslovili od našega častnega predsednika, vzornika in prijatelja Antona PRIMCA.

Rodil se je leta 1911 na Igu pri Ljubljani, kjer je preživel svojo mladost v krogu številne družine štirih sester in dveh bratov. V tamkajšnji opekarni je dobil tudi svojo prvo zaposlitev.

Ker je želel napredovati, se je vpisal med orožnike. Ob začetku II. svetovne vojne je živel v Bosni in tam pomagal pri organizaciji odpora, zato je bil obsojen na smrt. Med transportom na morišče je srečno ušel. Med vojno se je izobraževal v artilerijski vojaški šoli, leta 1945 pa je bil demobiliziran s činom kapetana.

Po vojni se je naselil v Slovenski Bistrici in sodeloval pri obnovi porušene domovine. Pri tustu se je prvič srečal tudi s čebelami, ki so ga tako očarale, da jih ni nikoli več zapustil. Predsednik čebelarkega društva je postal leta 1956. Pod njegovim vodstvom je društvo

postavilo šolski in društveni čebelnjak. Sodeloval je pri najrazličnejših reorganizacijah, pri združevanju društev, jih vodil in poskrbel za vse potrebne dokumente in postopke ob teh spremembah.

Na šoli je vodil čebelarstvo krožke, navduševal mlade za čebelarjenje in z njimi na državnem tekmovanju dosegel tudi prvo mesto. Predsednik društva je bil 28 let. Leta 1984 je bil izvoljen za častnega predsednika našega društva. Tudi svoje čebelarstvo je nenehno posodabljal in povečeval število družin. Uspešno je končal tečaj za čebelarstvo preglednike. Nesebično je prenašal pridobljeno znanje in vsakomur rad pomagal. Ni odnehal. Še v svojem devetem desetletju je samostojno čebelaril s 30 družinami. Tudi, ko je pri ogrebanju roja padel 4 m globoko, si zlomil medenično kost in nalomil golenico, ni odnehal. Čebelicam je bil hvaležen, ker so ga popolnoma ozdravile revmatičnih težav, ki so bile posledica strelnih ran in težkega medvojnega življenja. Čebele je prevažal na bližnja pasišča in pridobil za tiste čase zelo široko paleto čebeljih pridelkov. Pri tem mu je pridno pomagala njegova pridna žena Tinka. Žal ni mogel več videti, kako lepo je prebarvala čebelnjak in nakrnila njegove ljubljence za zimo. V spomin nanj in na njegovo dobroto bo njegovo veliko željo izpolnjevala naprej. Njegovo življenje je bilo ves čas povezano z ljudmi in namenjeno skrbi zanje. Poleg nalog, ki jih je opravljal v borčevski organizaciji, je bil tudi sindikalni poverjenik in dolgoletni predsednik Občinske organizacije Rdečega križa. Kako široko je bilo njegovo udejstvovanje, izpričujejo številna priznanja in odlikovanja. Bil je nosilec spomenice 1941, zlatega znaka Rdečega križa Slovenije, plakete Združenja rezervnih oficirjev, številnih vojaških in državnih odlikovanj. Tudi čebelarji smo se mu oddolžili za njegovo veliko požrtvovalnost z odličji Antona Janše III., II. in I. stopnje. Slovenjebistričani smo izgubili velikega humanista, človekoljuba, čebelarja, vzornika skromnosti in poštenosti, neutrudnega borca za pravico, ne glede na posledice za njega samega. Bil je izvrsten poslušalec, odlični in potrpežljivi sogovornik odprtega uma in srca. Njegove vrline nas bodo še dolgo navdihovale in spodbujale pri našem delu. Slava mu!

ČD Slovenska Bistrica, predsednik Norbert Jedločnik

ALOJZ KOMPAN

Novembra 2002 smo se številni čebelarji na pokopališču v Črni na Koroškem poslovili od dolgoletnega čebelarja, lovca in prijatelja Alojza Kompana.

Alojz se je rodil maja 1938 v Spodnjem Javorju, slikovitem naselju v bližini Črne na Koroškem. Osnovno šolo je obiskoval v Črni na Koroškem, po končani osnovni šoli pa se je izučil za strojnega ključavničarja oz. varila. Vse do upokojitve je bil zaposlen v Tovarni opreme v Mežici; sodelavci so ga v spominu ohranili kot vestnega in nadvse marljivega delavca. Alojz je bil po naravi blag in priazen človek z izjemnim čutom za pomoč ljudem v stiski. S čebelarstvom se je začel ukvarjati leta 1982, član Čebelarkega društva Žerjav pa je postal leto pozneje. Vzorno urejen čebelnjak, v okolici katerega je posadil številne medovite rastline, si je postavil v prelepi dolini Jazbine pri Jeverčniku. Tam je preživel lepe in prijetne trenutke v kramljanju s čebelami in z družino. Povprečno je čebelaril z dvanajstimi družinami, največ pa s sedemnajstimi. V Čebelarkega društva Žerjav je bil dejaven vse od vključitve, od leta 1990 do leta 1999 pa je bil tudi član upravnega odbora. Za vestno in prizadevno delo je leta 1991 prejel odličje Antona Janše III. stopnje, leta 1998 pa še II. stopnje. Dejavno je sodeloval tudi pri graditvi čebelarkega doma in s svojim praktičnim znanjem veliko prispeval, da je čebelarstvo v ponos vsem čebelarjem. Z njim smo čebelarji vedno radi poklepetali o tem ali onem, in ko smo izvedeli, da je za posledicami hude in dolgotrajne bolezni umrl, nas je njegova smrt globoko pretresla. Hvaležni smo mu za njegov prispevek pri delu društva in ohranili ga bomo v lepem in trajnem spominu.

Čebelarstvo Žerjav

ERNEST MARGON

Pivški čebelarji smo februarja 2002 izgubili našega člana Ernesta Margona. Po dolgotrajni bolezni, ki jo je dobro prenašal, je omagal prav v obdobju, ko se je zima začela poslabšati in so čebele že izletavale v prve toplejše dneve. Čebelariti je začel že v mladih letih, svoje znanje je nenehno povečeval z branjem strokovne literature, veliko pa mu je z nasveti pomagal tudi znani čebelar Jože Renko. Ob rednem delu in skrbi za družino je vedno našel čas za čebele. Svoje bogato znanje je rad razdal drugim, zlasti mladim čebelarjem začetnikom. Več let je na osnovnih šolah Košana in Pivka vodil čebelarški krožek in pod njegovim vodstvom so mladi čebelarji dosegli lepe uspehe na republičkih tekmovanjih. Kar nekaj njegovih učencev je zdaj tudi med pivškimi čebelarji. Dva mandata je bil predsednik Čebelarkega društva Postojna, bil je tudi član upravnega odbora Čebelarke zveze Slovenije. Za strokovno in prizadevno delo v čebelarški organizaciji je prejel odličja Antona Janše I., II. in III. stopnje ter plaketo Petra Pavla Glavarja. Zadnja leta je zaradi bolezni zmanjšal število panjev, a čebelarjenje je ostal zvest do konca.

Družinsko čebelarstvo tradicijo zdaj nadaljuje sin Janez. V spominu pivških čebelarjev ostaja zapisan kot vesten čebelar in dober vzgojitelj mladih čebelarjev.

Čebelarstvo Pivka

FRANC PONGRAC

Septembra lani, ko se je poslavljalo poletje, se je nepričakovano za vedno poslovil od nas dolgoletni član našega društva in prijatelj Franc Pongrac iz Mestnega Vrha pri Ptujju.

Rodil se je pred 54 leti v bližini Ribnice na Pohorju, kjer je preživel tudi brezskrbna otroška leta. Po končani osnovni šoli ga je želja po znanju odpeljala v njemu nov svet.

Ko je spoznal svojo življenjsko sopotnico, sta si sklenili urediti dom na njeni domačiji. Bil je velik ljubitelj narave in živali, zato je sklenil, da bo del te žive narave tudi na njegovem domu. Leta 1983 si je kupil prve panje s čebelami, zgradil v bližini doma čebelnjak ter začel spoznavati in razkrivati skrivnosti čebel. Z njimi je preživel veliko prostega časa. Ponosen je bil na to, da je čebelar, kot tudi na svoje vzorno delo s čebelami. Čebelaril je z več kot 30 panji.

Bil je dejaven član našega društva. Udeleževal se je delovnih akcij ob postavitvi društvenega čebelnjaka, dejaven pa je bil tudi v upravnem odboru društva. Za svoje delo s čebelami in za aktivno delo v društvu je prejel odličje Antona Janše III. in II. stopnje.

Kot dobrega čebelarja in človeka bomo Franca ohranili v lepem spominu.

Čebelarstvo Turmšče

ANTON DRAŽUMARIČ

Ni še minilo leto, ko smo se člani Čebelarkega društva Litija poslovili od najstarejšega člana našega društva. Omagal je zaradi let, ki so mu jih naložile njegove najljubše sopotnice čebele.

Rodil se je v Beli krajini in tam obiskoval tudi osnovno šolo. Med drugo svetovno vojno pa ga je življenje poglano po svetu. Ustavil se je v Litiji in tam na državnem posestvu uspešno vodil čebelarstvo. Bil je tudi eden izmed najstarejših vzrejalcev matic. Spominjamo se, da jih je še v Skatlicah za vžigalice pošiljal po svetu. Tako je tudi on ponesel v svet ime kranjske sivke. Marsikaj je znal narediti in vsakomur je rad pomagal. Ker je bil več let član upravnega in predsednik nadzornega odbora, zavzemal pa se je tudi za širitev čebelarstva, je za svoje zavzeto delo v društvu in za življenjsko delo prejel vsa tri odličja Antona Janše.

S praporom smo ga pospremili k zadnjemu počitku.

Čebelarstvo Litija

HENRIK OROŽ (1925–2002)

Z žalostjo v srcu smo se oktobra 2002 poslovili od našega dolgoletnega člana Henrika Oroža. »Henč«, kot so ga klicali prijatelji, je bil več kot 50 let vzoren in prizadeven čebelar. Svoje zanimanje za čebele je pokazal že v rani mladosti, to pa je opazil tudi tedanji ravnatelj osnovne šole v Zrečah g. Karel Mravljak in mu zaupal skrb za čebele pri šolskem čebelnjaku.

Takoj po drugi svetovni vojni je bil med prvimi, ki so se začeli ukvarjati s čebelarstvom. Kmalu potem je s somišljeniki ustanovil Čebelarstvo Zreče in bil zelo aktiven v njegovem upravnem odboru in drugih organih. Svoje bogate izkušnje in znanje je nesebično in z ljubeznijo prenašal na mlade čebelarje, saj je dolga leta skrbel za čebelnjak in čebelarski podmladek na Osnovni šoli Zreče. Prav tako je rad priskočil na pomoč čebelarskim začetnikom, če so potrebovali njegove nasvete. Za nikogar, kdor ga je prosil za pomoč, ni poznal besedice »ne«. Ob vseh obveznostih, ki jih je imel, je vedno našel čas za svoje čebelice.

Do zadnjega je vestno skrbel za svoje ljubljence, ki jih je imel povprečno v 70 panjih. Marsikdo ga je poznal po sladkih dobrotah iz njegovega čebelarstva.

Za svoje požrtvovalno delovanje v čebelarstvu je med drugimi odličji in pohvalami prejel tudi odličja Antona Janše III., II. in I. stopnje.

Z njegovim odhodom bo med čebelarji iz Zreč in širše okolice ostala velika praznina.

Čebelarstvo Zreče

KAREL CERAR

S tesnobo v srcu se spominjamo slovesa od dolgoletnega člana Karla Cerarja, ki smo ga aprila lani pospremili na njegovi zadnji poti.

Karel se je rodil leta 1924 kmečki družini v Malih Selah pri Vačah. Čebelariti je začel že v rani mladosti, prvo znanje o čebelah pa je posredoval oče. Leta 1956 se je s svojo družino preselil v novo hišo v Spodnjem Hotiču, ob njej pa si je postavil tudi lep čebelnjak.

Čebele so mu bile v veliko veselje in sprostitev. Vestno se je udeleževal sestankov in strokovnih predavanj in si nabiral novo znanje.

V svet čebelarstva je uvedel tudi sina Darka, tako da bodo njegove čebele še naprej nabirale medičino ob bregovih Save.

S čebelarskim praporom smo se tiho poslovili od Karla. Ohranili ga bomo v lepem in spoštljivem spominu.

Čebelarstvo Litija

FRANCI POTISEK

Izguba vsakega človeka je boleča, če pa umre človek v najboljših letih, kot je pokojni Franci brez dvoma bil, je bolečina še večja. V cvetoči pomladi je Čebelarstvo Litija izgubilo enega izmed svojih najboljših članov. To je dokazal s svojo pripadnostjo in zavzetim delom, zlasti ko je bil član upravnega odbora.

Rodil se je leta 1956. Čebelariti je začel že pri 10 letih, ko mu je učitelj podaril čebelji roj.

Potem se od čebel ni več ločil. Rad je prihajal na sestanke in posvetovalna. Poslušal je in modroval skupaj z nami.

Vedno je bil pripravljen pomagati vsakomur, ki ga je za to prosil. Za svojo zavzetost in delo v društvu je kljub mladosti prejel odličje Antona Janše tretje stopnje. Žal nesreča ne počiva in ta nam je iz sredine iztrgala našega dobrega člana, očeta in moža. Mnogo ljudi ga je cvetočega, a žalostnega majskega dne s praporom pospremila k njegovemu zadnjemu počitku. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Čebelarstvo Litija

VINKO VAHTAR

Morda se premalo zavedamo Gregorčičeve misli »Dolgot življenja našega je kratka«. Na to smo se menški čebelarji spomnili, ko nas je septembra 2002 zapustil dolgoletni član našega društva Vinko Vahtar.

Rodil se je leta 1919 v Mengšu. Čebelariti je začel leta 1949 s štirimi kranjci v očetovem čebelnjaku. Želja po napredku ga je vodila naprej in kmalu je posodobil svoje čebelarstvo. Zgradil je čebelnjak v gorenjskem slogu za AŽ panje. Čebele so ga spremljale vse življenje, saj je po napornem delu v delavnici pri njih našel mir in zadovoljstvo.

Vinko je bil človek pokončne drže, bistrega duha in širokega pogleda v prihodnost. Člani Čebelarskega društva Mengeš se ga bomo spominjali kot moža, ki je vedno rad priskočil na pomoč in vsakemu pomagal z nasveti in dejanji. Vinko je bil med soustanovitelji Čebelarskega društva Mengeš in kot dejaven član izvršnega odbora je društvo tudi oblikoval. Za požrtvovalno delo v društvu in na področju čebelarstva je prejel odličje Antona Janše III. stopnje.

Člani društva in prijatelji se ga bomo še dolgo spominjali, saj je izžareval energijo, s katero nam je vlivl upanje v prihodnost.

Čebelarstvo Mengeš

ŠTEFAN ŽIŽEK

Letos spomladi je po kratki, a hudi bolezni v 75. letu starosti umrl član našega društva Štefan Žižek. Njegove čebele so se že počasi prebujale, vsak dan so postajale bolj živahne, in ko bi potrebovale pomoč in skrb čebelarja, je Štefan omagal.

Čebelariti je začel šele ob upokojitvi pred 15 leti, vendar si je čebelarstvo znanje in čebelarske spretnosti pridobil že prej. Takoj se je vključil v Čebelarstvo Murska Sobota in redno obiskoval vsa predavanja, ki jih je organiziralo društvo.

Posebej ga bomo pogrešali ob udarniškem delu na plemenitni postaji, saj se je zelo rado udeleževal vseh naših akcij urejanja okolja.

Ohranili ga bomo v trajnem in lepem spominu.

Čebelarstvo Murska Sobota

STANE REBEC

Februarja lani smo pivški čebelarji izgubili kar dva člana, saj je tega meseca umrl tudi naš član Stane Rebec. Stane je bil v letih, ko človek želi in načrtuje še marsikaj, a žal je bila bolezen močnejša. S čebelarjenjem se je začel ukvarjati kot 8 let star deček v rojstni vasi Narin, kjer ga je k čebelarjenju vzpodbujal in mu pomagal čebelar Ivan Lenarčič. Čebelariti je začel s tremi panji. Veselje do dela s čebelami je prenesel tudi na Kal, kjer si je postavil dom. Ob družini in poklicnem delu je širil tudi svoje čebelarstvo. V najboljših časih je imel 70 panjev, čebele pa je prevažal na pašo po vsej Primorski. Dejaven je bil v čebelarskem društvu, saj je bil dva mandata blaginjski čebelarski družini Košana. Za svoje dolgoletno delo je prejel odličje Antona Janše III. stopnje. Da je svojo ljubezen do čebel prenašal tudi na druge, dokazuje dejstvo, da je za čebele skrbel tudi žena, zdaj pa jih prevzema zet Klavdijo. Tako se bo uresničila Stanetova želja, da čebele ostanejo pri hiši.

Od vestnega čebelarja in dobrega prijatelja smo se pivški čebelarji poslovili prav v dneh, ko so čebele ob toplejših dneh že izetavale na prvi čistilni izlet. Pokojnega Staneta bomo ohranili v lepem spominu.

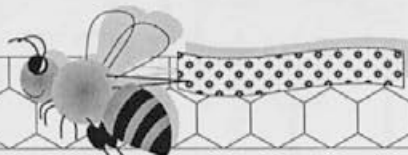
Čebelarstvo Pivka

DOPOLNITEV SEZNAMA PREDAVATELJEV

Med čebelarstvi mojstri-predavatelji v letu 2003 je tudi častni čebelarstvi mojster g. Anton Rozman. Njegovega imena po pomoti nismo objavili v seznamu čebelarstvi mojstrov-predavateljev, za napako pa se mu opravičujemo. G. Rozman je sicer dolgoletni predavatelj o tehnologiji čebelarjenja in čebelarstvi opravi-
vilih. Njegov naslov je: **Anton Rozman, Podvin 102, 1310 Žalec, telefon: 03/ 571 77 05.**

Mali oglasi

KUPIM drobilec za mletje sladkorja, ☎ 05/ 300 55 81.

PRODAM tovornjak TAM 2000 v voznom stanju, predelan za prevoz od 30 do 40 AŽ panjev, ☎ GSM 040 550 051.

PRODAM več zdravih, pregledanih in močnih čebeljih družin na 9S AŽ, ☎ 04/ 510 93 93.

KUPIM rabljene panje-prašilčke AŽ 5S, ☎ 03/ 570 90 58.

PRODAM večjo količino kakovostnega smrekovega medu, ☎ 03/ 874 859.

PRODAM cvetlični in akacijev med, ☎ 01/ 52 84 960.

KUPIM zabojnik za čebele za 40 do 60 AŽ panjev, ☎ 031 301 298.

PRODAM močne narejence na 5 in 7 AŽ satih, lahko tudi na LR satju. Čebele so pregledane in zdrave ter zdravljene proti varozi, ☎ 01/ 30 44 140.

PRODAM večje število rabljenih cinkanih AŽ satnikov in smukalcev za cvetni prah, ☎ 01/ 361 37 35.

KUPIM manjšo prikolico za prevoz čebeljih družin (od 10 do 12 AŽ panjev), ☎ 07/ 349 9 3 19.

PRODAM večje število naseljenih LR panjev in čebelarstvi opremo, ☎ 040 619 349.

PRODAM čebele na satju z mladimi lanskimi maticami po ugodni ceni, ☎ 031 424 490.

KUPIM večje količine čebeljega voska, ☎ 031 351 964.

KUPIM ročno ali motorno točilo na štiri sate, malo rabljeno, ☎ 031 298 339.

Gostilna Arosenik

V mesecu januarju nismo imeli programa. Za mesec februar pa ga imamo že nekaj. **V petek 14. II. – Valentinovo z »Gregorji« ob 20. uri. V sredo 26. II. – Snemanje TV oddaje ob 20. uri.**
Informacije in rezervacije na tel. 04/ 533 34 02.

Članom ČEBELARSKE ZVEZE SLOVENIJE ponujamo:

	Cena v SIT z DDV		Cena v SIT z DDV
LITERATURA		NALEPKKE, LETAKI	
Med in zdravje – Kapš	8.200	Samolepilna nalepka za kozarec	6
Varoza čebel – Rihar	3.300	Plakat – Življenjski ciklus čebelje družine	700
Mana iglavcev, napoved med. – Rihar	3.200	Plakat KBZ (blagovna znamka)	600
Čebela se predstavi	1.500	Plakat – Kranjska čebela – njena dežela	300
Od čebelnjaka do međenjaka – Angerer	900	Razglednica s čebelarstvi motivom	200
Priročnik za začetnike	300	ODLIČJA, DIPLOME	
Igra – Odkrivanje čebelarstva	500	Odličje A. Janše – komplet	3.600
Od čebele do medu	4.000	Različne diplome	100
VIDEOKASETE		SLOVENSKI ČEBELAR	
Čebelarstvo	3.000	Izvod SČ člani	800
Zreja matic	2.500	Izvod SČ nečlani	850
Odprtje Čebelarstvi centra Slovenije	2.500	Čebelarstvi priročnik	2.000
		Letna naročnina SČ nečlani	9.000

Naročila sprejema trgovina »Čebelarna« Vema, po telefonu: 01/ 729 61 18

IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME IN TRGOVINA

Logar®

Delovni čas trgovine:
od ponedeljka do petka
od 8.00 do 12.00
in od 15.00 do 18.00
ob sobotah
od 9.00 do 12.00

**NAROČENO
BLAGO
VAM LAHKO
ODPOŠLJEMO
S PAKETNO
POŠTO**

Pri gotovinskem
nakupu čebelarске opreme v
vrednosti več kot 5.000 SIT,
priznamo čebelarjem z veljavno
čebelarско izkaznico
4% popusta

LOGAR TRADE, d.o.o.

Zupanova 1, 4208 Šenčur, tel.: 04 25 19 410, faks: 04 25 19 415

e-pošta: logar-trade@siol.net, internet: www.logar-trade.si

Pravi pristop k zatiranju varoj

za uporabo v veterinarski medicini!

- zdravljenje in diagnosticiranje čebelje varoze
- sistemsko delovanje
- preprosta in široka uporaba
- visoka učinkovitost
- varna uporaba pripravka
- enakomerna porazdelitev pripravka v čebelji družini

Bayer

Perizin[®]
Ščiti cele družine

APIS M & D, d.o.o.
MARKO DEBEVEC

ČUŽA 7 – 1360 VRHNIKA
tel., faks: (01) 755 12 82

Odprto: ob delavnikih od 9.–12. in od 16.–18. ure, ob sobotah od 9.–12. ure

PREDELAVA VOSKA V SATNICE PO UGODNIH CENAH – samo 180 SIT/kg

KUHA VOŠČIN IN TAKOJŠNJA MENJAVA VOŠČIN ZA SATNICE

PREVZEM VOŠČIN SAMO V PROZORNIH PLASTIČNIH VREČAH DO 31. MARCA 2003

- IZDELUJEMO POLNOVREDNE BELJAKOVINSKE POGAČE ZA KRMLJENJE ČEBEL, PO ŽELJI Z DODATKOM TERAPEVTSKIH SREDSTEV
- APNENOGEL – NOSEMAGEL – STIMULANS – VAROGEL
- NA DEBELO IN DROBNO PRODAJAMO VSO ČEBELARSKO OPREMO

NAROČENO BLAGO POŠILJEMO TUDI PO HITRI PAKETNI POŠTI

- Vse čebelarje in čebelarska društva obveščamo, da izdelujemo hladno valjane, nelomljive satnice vseh velikosti. Vosek steriliziramo v oljnih sterilizatorjih pri 125 °C.
- Vosek odkupujemo po 600 do 700 SIT za kilogram.

PRIZNANO VZREJEVALIŠČE MATIC – ČEBELARSTVO DEBEVEC, APIS M & D, d.o.o., VRHNIKA

Sprejemamo prednaročila za kakovostne, izbrane in označene matice kranjske pasme. Konec maja in junija lahko pri nas dobite čebelje družine na petih in sedmih satih.

NOVO!

Nizkonakladni, LR, AŽ panji 10-, 7- in 5-satni. Kakovostna izdelava po ugodni ceni.

PRVA POTUJOČA ČEBELARSKA TRGOVINA V SLOVENIJI

POZIMI IN SPOMLADI, KO ČEBELARSKA DRUŠTVA SKLIČUJEJO OBČNE ZBORE, ORGANIZIRAMO STROKOVNA PREDAVANJA IN NAKUP ČEBELARSKE OPREME V POTUJOČI ČEBELARSKI TRGOVINI.

SEZNAM TRGOVIN, KI NUDIJO PRI NAKUPIH POPUSTE ZA ČLANE ČEBELARSKE ZVEZE SLOVENIJE

Vsi čebelarji, člani ČZS, ki prejemajo revijo Slovenski čebelar, lahko pri nakupih s člansko izkaznico v spodaj naštetih trgovinah uveljavljajo do 10-odstotne popuste. Tako boste čebelarji, imetniki članske izkaznice, dobili ob nakupih delno ali v celoti povrnjeno članarino ČZS.

TRGOVINE S POPUSTI V FEBRUARJU 2003:

1. **LOGAR TRADE, čebelarstvo, proizvodnja in trgovina, d.o.o., Zupanova 1, 4208 Šenčur**, daje imetnikom veljavne članske izkaznice ČZS 4-odstotni popust pri gotovinskem plačilu čebelarске opreme v vrednosti več kot 10.000 SIT.

2. **VELETRGOVINA VEMA eksport – import, d.d., Tržaška cesta 65, MARIBOR**, daje imetnikom veljavne članske izkaznice ČZS 5-odstotni popust pri gotovinskem plačilu v vrednosti od 10.001 SIT do 50.000 SIT in 10-odstotni popust pri gotovinskem plačilu v vrednosti od 50.001 SIT do 100.000 SIT v prodajnih enotah v Mariboru in v enoti na Brdu pri Lukovici. Pri plačilu s plačilno kartico je popust za 2-odstotka nižji.

3. **Čebelarstvo RIHAR - KOČJAN, s.p., čebelarstvo in izdelava čebelarске opreme, Gabrje 42, DOBROVA**, daje imetnikom veljavne članske kartice 4-odstotni popust pri nakupu v vrednosti več kot 10.000 SIT, le na sedežu podjetja.

4. **APIS M&D, d.o.o., Čuža 7, VRHNIKA**, daje imetnikom veljavne članske izkaznice ČZS 4-odstotni popust pri gotovinskem plačilu čebelarске opreme v vrednosti več kot 10.000 SIT, le na sedežu podjetja.

5. **MIZARSTVO KRŽE, Idrijska 10, VRHNIKA**, daje imetnikom članske izkaznice ČZS 4 % popust pri nakupu več kot 10.000 SIT.

Čebelarška zveza Slovenije

IZDELOVANJE ČEBELJIH PANJEV

IDRIJSKA 10, 1360 VRHNIKA, TEL.: 01/755 13 17

GSM: 041/420 200

Po želji izdelamo tudi druge vrste panjev. – Panji so iz masivnega smrekovega lesa, rogljičeni (cinkani).
– Blago vam lahko pošljemo po bitri pošti.

NOVO: Pri nakupu desetih panjev vam podarimo prašilček.

V ZALOGI:

- panji AŽ (9s, 10s, 12s)
- prašilčki (5s, 7s)
- lipovi satniki
- zaklade Debelak (9s, 10s)
- pitalniki Francič
- distančni vložki
- vehe za povezavo AŽ panjev
- trietažni AŽ (10 s)
- AŽ Kozinc 11 + 3

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarstvo društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Čebelarška zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica.

Tel.: tajništvo (01) 729 61 00, uredništvo: (01) 729 61 14 (Janez Mihelič, GSM: 040/209 004), faks: (01) 729 61 32.

Elektronska pošta: tajnik Anton Tomec: anton.tomec@cebelarska-zveza-slo.si – pisarna Barbara Zajc: barbara.zajc@cebelarska-zveza-slo.si –

urednik Janez Mihelič: cebelarska.zveza.slo@siol.net

Izdajateljski svet: Lojze Peterle, Marjan Debelak, dipl. inž. arh., Janez Mihelič, univ. dipl. biol., dr. Jože Šnajder, dr. Janez Poklukar in dr. Aleš Gregorc.

Uredniški odbor: Janez Mihelič, univ. dipl. biol., dr. Jurij Senegačnik, doc. dr. Janez Poklukar, mag. Mira Jenko - Rogelj,

Marjan Debelak, univ. dipl. inž. arh., čebelarški mojster Franci Marolt in dr. Aleš Gregorc.

Glavni in odgovorni urednik: Janez Mihelič, univ. dipl. biol., lektorica: Nuša Radinja, prof.

Letna naročnina za leto 2003 za nečlane je 9.000,00 SIT. Posamezna številka stane 800 SIT za člane oz. 850 SIT za nečlane skupaj z 8 % DDV.

Članarina skupaj z naročnino za Slovenski čebelar je 7.700 SIT. Člani lahko objavijo en brezplačen oglas (20 besed) na leto, nadaljnja beseda je 60 SIT.

Reklamni oglasi: Cela barvna stran na ovitku 120.000 SIT, v sredini 72.000 SIT, pol strani 36.000 SIT, tretjina strani 24.000 SIT, četrt strani 16.800 SIT, pasica 4.000 SIT.

Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 %, za 6- do 10-kratno objavo 20 %, za celoletno objavo 30 %.

Splošni oglasi po 50 SIT za besedo, enako tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed. Cene so brez DDV.

Transakcijski račun ČZS: 18300-0013332037, matična številka ČZS: 5141729, davčna številka ČZS: 81079435, šifra dejavnosti: 91.120.

Za naročnike iz tujine – devizni račun: LJ BA SI 2X-900-27260-6274/0 – je letna naročnina 40 US \$.

Priprava za tisk: Prepress, d.o.o., Ljubljana, tisk: Tiskarna Ljubljana, d.d., 1295 Ivančna Gorica.

Oblikovanje naslovnice: Boštjan Debelak, dipl. inž. arh.

Razstavno prodajni salon ČEBELARNA
v čebelarstvu Slovenije - Brdo pri Lukovici 8
Tel: 01 / 729 61 18; Fax: 01 / 729 61 31

Delovni čas: Od ponedeljka do petka, od 9. do 17. ure v soboto
od 8. do 13. ure, v nedeljo zaprto.
Za večje skupine je odprto izven delovnega časa po
predhodnem dogovoru.

Na zalogi:

Sladkorna raztopina FRUTASUN 85 Q 0
INVERTNA SLADKORNA POGAČA

(Pakirana v vrečkah po 1 kg, ter v kartonu s 30. vrečkami po 1 kg.)
MLETI SLADKOR ZA IZDELAVO POGAČ.

pakiranje: 5 kg vreča, Karton z 8. vrečkami po 5 kg (40 kg), 6 kg mletega
sladkorja v 10 l vedru z ročko.

plastične satnice Pierco za nakladne in
Kirarjeve panje
voščene satnice vseh velikosti
leseni okvirji za satnice
drobni čebelarski pribor

ČEBELARSKI CENTER MARIBOR

Streliška 150, Maribor
Tel: 02 / 320 53 46; Fax: 02 / 331 80 10

Delovni čas: od ponedeljka do petka od 9. do 17. ure,
sobota: od 8. do 13. ure; v nedeljo zaprto.

v čebelarskih centrih vam nudimo:

- bogato izbiro medu
- kremni med
- med s suhim sadjem
- cvetni prah
- matični mleček
- propolis
- vosek
- kozmetiko na osnovi čebeljih pridelkov
- izbrana darila in spominko s poudarkom na čebelarski tematiki
- aranžiranje spominkov v darilno embalažo po želji
- čebelarsko opremo in pribor
- darilno embalažo
- stekleno, kartonsko in leseno embalažo...

Vidimo se na čebelarstvu sejnu v Celju, 1. in 2. marca 2003

VELETRGOVINA
VEMA
Tržaška 65, Maribor

Telefon: 02/320-64-52

Faks: 02/332-62-71

naročila: embalaza@vema.si

www.vema.si

Pri plačilu nad 10.000 SIT velja 5%
popust (3% pri plačilu s kartico). Pri
plačilu nad 50.000 SIT velja 10%
popust (8% pri plačilu s kartico).
V vseh enotah možnost plačila z
vsemi plačilnimi karticami

Čebelarstvo RIHAR – KOCJAN

Robert Kocjan, s.p.

Gabrje 42, 1356 Dobrova

ČEBELARSTVO – IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME – TRGOVINA

**Delovni čas: pon.–petek od 8.–12. ure in od 15.–18. ure,
sobota od 8.–12. ure**

Smo družinsko podjetje z dolgoletno tradicijo na področju čebelarstva in izdelovanja čebelarske opreme. Vsa oprema je izdelana na podlagi znanja in izkušenj, pridobljenih v domačem čebelarstvu.

**IZDELUJEMO: žične matične rešetke, plastične odtočne pipe, čebelarske lopatke,
lovilce rojev, plastična obešala in razstojšča, testne mreže, sladkorne pogače
in rogljičene satnike.**

Izdelujemo tudi kakovostne hladno valjane satnice vseh velikosti.

Vosek je steriliziran pri 125 °C.

Na voljo sta vam tudi naši storitvi: kuha voščin (od 1. 10. do 30. 4.) in mletje sladkorja.

V naši trgovini vam ponujamo tudi vso preostalo čebelarsko opremo.

ODKUPUJEMO ČEBELJI VOSEK

Tel./faks: ++386(0) 1/ 364 11 06, GSM: 031 351 964, e-pošta: ROBINELI@SINT.NET